

***Educació emocional d'infants i adolescents
en centres residencials.***

Una aproximació a la pràctica professional.

Judith Sanabra Cabra

Treball Final de Grau

Tutora: Irene Fernández Juncosa

Grau en Educació Social

Curs 2022-2023

26 de juny de 2023

Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés

Universitat Ramón Llull

RESUM

L'objectiu de l'estudi neix de la curiositat de conèixer com s'està duent a terme i/o tenint en compte la vessant i cura emocional dels infants i adolescents dels centres residencials de Catalunya. S'investiga la nomenclatura del terme, la formació instruïda a professionals, l'aplicació de l'educació emocional tan en l'àmbit professional com personal, l'evidència de projectes i/o activitats i l'aplicació d'aquestes en centres residencials. La metodologia qualitativa i flexible emprada, permet la realització de sis entrevistes semiestructurades a educadors/es socials, les quals, mitjançant aportacions empíriques, confirmen els objectius plantejats.

Paraules clau: educació social, educació emocional, infància i adolescència, centres residencials, pràctica professional.

RESUMEN

El objetivo del estudio nace de la curiosidad de conocer cómo se está llevando a cabo y/o teniendo en cuenta la vertiente y cura emocional de los niños y adolescentes de los centros residenciales de Cataluña. Se investiga la nomenclatura del término, la formación instruida a profesionales, la aplicación de la educación emocional tanto en el ámbito profesional como personal, la evidencia de proyectos y/o actividades y la aplicación de estas en centros residenciales. La metodología cualitativa y flexible empleada, permite la realización de seis entrevistas semiestructuradas a educadores/as sociales, las cuales, mediante aportaciones empíricas, confirman los objetivos planteados.

Palabras clave: educación social, educación emocional, infancia y adolescencia, centros residenciales, práctica profesional.

ABSTRACT

The aim of the study stems from the curiosity to find out how the emotional aspect and cure of children and adolescents in residential centres in Catalonia is being carried out and/or taken into account. The nomenclature of the term, the training given to professionals, the application of emotional education both in the professional and personal sphere, the evidence of projects and/or activities and the application of these in residential centres are investigated. The qualitative and flexible methodology used allows for six semi-structured interviews with social educators, which, through empirical contributions, confirm the stated objectives.

Key words: social education, emotional education, childhood and adolescence, residential centres, professional practice.

ÍNDEX

---

1. Introducció i justificació	4
2. Pregunta inicial i objectius	6
3. Marc teòric.....	7
3.1 Educació emocional	7
3.1.1 Què és la intel·ligència emocional.....	7
3.1.2 Què és l'educació emocional	9
3.2 Les emocions en la infància i l'adolescència	11
3.2.1 Desenvolupament afectiu i emocional d'infants i adolescents	11
3.3 Sistema de protecció i tipologia d'atenció residencial	13
3.3.1 L'acolliment residencial	13
3.3.2 Necessitats dels infants i adolescents en l'acolliment residencial.....	15
3.3.3 Importància de la educació emocional en recursos de protecció.....	16
3.4 Educació social i educació emocional	18
3.4.1 Tasques i funcions de l'educador/a social	18
3.4.2 Formació acadèmica/universitària.....	20
3.4.3 Formació fora de l'àmbit acadèmic	21
3.5 Aplicació de l'educació emocional en la professió social	22
3.5.1 Propostes d'intervenció socioeducativa orientades a la millora de l'àrea emocional-relacional en centres residencials	22
4. Metodologia del treball empíric.....	24
4.1 Aproximació metodològica escollida.....	24
4.2 Organització de la recerca	25
4.3 Principis ètics.....	26
4.4 Disseny del treball empíric	27
4.4.1 Participants	27
4.4.2 Instruments	28
4.4.3 Procediment i tractament de les dades.....	29
5. Resultats.....	30
6. Anàlisi i discussió	38
7. Conclusions.....	46
8. Bibliografia i Webgrafia	49
9. Annex	53

1. Introducció i justificació

L'interès personal que motiva la recerca, va, estretament lligat, al gran interès que he tingut sempre respecte a la introspecció i el fet de conèixer nous aspectes de mi mateixa. Podria dir que em fascina el fet d'aprendre i de com, a poc a poc, amb l'ajuda de nous coneixements i vivències, el que coneixies com el teu marc de referència canvia per complet o, si més no, s'expandeix. A més, considero que soc una persona força familiar, i fins i tot diria que maternal. M'encanta estar envoltada de joventut i crec fermament que moltes vegades, a causa de la societat que hem creat, s'infravalora molt les capacitats dels infants i adolescents.

En aquests dos últims anys de carrera, he tingut l'oportunitat de realitzar les meves pràctiques professionals a dos centres d'acollida. A tercer curs vaig treballar a un centre amb noies adolescents de 12 a 18 anys en el qual vaig aprendre moltíssim tot i que, a l'hora, també em van sorgir molts dubtes i debats respecte a la mirada de la societat cap a l'adolescència, especialment aquella que es troba en una situació de vulnerabilitat. D'altra banda, a quart curs, vaig treballar a un centre d'urgències infantils els quals acull nens i nenes dels 0 als 12 anys, en el qual també vaig poder créixer molt professionalment.

Després d'haver compartit tants moments junts i haver-los acompanyat durant gairebé un any i mig, se'm trencava el cor en veure com patien en l'àmbit emocional a causa de les seves situacions personals i les dificultats que tenien per tornar a confiar en algú, a ser capaços d'expressar els seus sentiments i neguits i aconseguir reforçar la seva resiliència per tirar endavant.

És per tot això pel qual vull dur a terme aquest treball de recerca, per conèixer en profunditat l'educació emocional, les eines professionals que se'ns donen i si aquestes, ens preparen per sostenir i ajudar a aquests infants. Més concretament, parteixo de la creença que és important adquirir i incorporar aquesta part formativa com a educadors/es socials, per fer bé la nostra feina allà on la fem, però més específicament amb infància i en el sistema de protecció, perquè considero que la infància és un col·lectiu i una època vital d'importància en el creixement i desenvolupament de les persones.

Tenint present que els educadors i educadores som la figura substitutòria de l'adult referent en aquests contextos d'extrema vulnerabilitat, Lirio i Medina (2021) exposen:

La repercusión de las emociones de los educadores sociales sobre los individuos con los que trabajan provoca que la regulación emocional por parte del profesional de la Educación Social sea importante para evitar perjudicar a los educandos, presentándose así, como elemento de acompañamiento educativo e incidiendo en su gestión emocional (Barnés, 2017, p.115)

A més a més de considerar que, sovint, quan es fa referència a la cura d'infants i adolescents dins el sistema de protecció, s'acostuma a parlar del seu benestar psicosocial, és a dir, la cobertura de les seves necessitats bàsiques, com seria l'alimentació, la salut, l'educació, etc. En canvi, poques vegades es menciona la dimensió emocional, la qual faria referència a tots aquells aspectes més personals de les seves vides des d'un passat, en l'actualitat i el que suposarà en un futur.

Amb tot això esmentat, l'estudi desenvolupat pretén aportar llum sobre el tema, conscienciar i clarificar conceptes vers l'educació emocional per tal de dotar d'eines i coneixement a qualsevol persona, tot i que se centri en professionals del camp social. Tanmateix, pot oferir reflexions i l'endinsament al món intrapersonal que faciliti i ajudi no només, la relació i el coneixement d'un mateix, sinó també que millori i perfeccioni la praxi laboral.

Finalment, voldria afegir que la realització d'aquesta recerca en matèria d'infància i adolescència suposa una gran oportunitat d'aprenentatge, a través de l'experiència, la investigació i les propostes d'altres professionals de l'àmbit social, per continuar enriquint-me, formant-me i créixer com a professional.

2. Pregunta inicial i objectius

Com bé es menciona a l'apartat anterior, la pregunta inicial de recerca que motiva la investigació, i a la qual se li vol donar una resposta, sorgeix de l'afirmació sobre la importància i necessitat de l'educació emocional. Per tant, tenint en compte la transcendència d'aquesta, especialment en les professions socials, com es pot fer un pas més enllà i conscienciar, transmetre i incorporar aquest coneixement a les persones amb les quals s'atén?

D'aquesta manera, per poder dur a terme la investigació, és necessària la delimitació d'objectius sobre els quals basar i cenyir la recerca. A continuació, podem veure l'objectiu general amb cinc objectius específics que s'empraran per abordar la temàtica amb més rigorositat.

OG: Conèixer com s'està duent a terme i/o tenint en compte la vessant i cura emocional dels infants i adolescents dels centres residencials de Catalunya.

OE1: Donar a conèixer el marc conceptual de l'educació emocional i la seva aplicabilitat en les professions socials.

OE2: Conèixer el tipus de formació dins dels estudis d'educació social que incorporen l'educació emocional.

OE3: Identificar les àrees d'aplicació de l'educació emocional dins l'àmbit personal i professional de l'educador/a social en centres residencials

OE4: Obtenir evidències de projectes i/o activitats en matèria d'educació emocional en centres residencials.

OE5: Comprovar si s'aplica l'educació emocional de manera concreta en centres residencials.

3. Marc teòric

A continuació s'exposa el marc teòric del treball, el qual està format per cinc dimensions, en les quals es podrà veure els conceptes teòrics que envolten l'educació emocional, les emocions que s'experimenten durant l'etapa vital de la infància i l'adolescència, el sistema de protecció català i els tipus de recursos residencials que existeixen, la correlació de l'educació emocional en l'educació social, i, finalment, recursos pràctics d'educació emocional que es duen a terme a la pràctica professional.

3.1 Educació emocional

En aquesta primera dimensió s'intentarà plasmar les principals diferències entre intel·ligència emocional i educació emocional, termes que sovint costen molt de definir correctament a causa del fet que es confonen o bé, es desconeixen. Per aquest motiu, s'incorporen definicions teòriques de diversos autors per mirar d'entendre cada terme en la seva totalitat.

3.1.1 Què és la intel·ligència emocional

Quan parlem d'intel·ligència emocional, és inevitable parlar d'emocions. Aquestes constaten una gran part del nostre ser, sent així un motor i, alhora, una eina de comunicació que ens impulsa a crear vincles i relacions tant amb el nostre entorn com amb nosaltres mateixos. Per tant, abans d'entrar en matèria cal definir el concepte d'emoció, el qual Darder i Bach (2006), citat per Solomando (2015) defineixen com:

El conjunto de patrones y respuestas corporales, cognitivas y a la vez conductuales que adoptamos y aplicamos las personas ante aquello que nos ocurre y también ante aquello que creamos o proyectamos. Son algo más que respuestas simples a estímulos puntuales, son funciones cerebralmente complejas, que imprimen una tonalidad afectiva determinada a la persona y configuran un talante o una manera de ser. Entre ellas se conjugan lo innato, lo vivido y lo aprendido. (p.11)

Tenint això present, no podem parlar de l'origen del terme d'intel·ligència emocional sense primer contextualitzar el concepte i explicar la seva evolució fins avui dia. Encara que durant el transcurs de la història hi hagi hagut diferents autors que remuntaven l'estudi del concepte sobre les emocions fins a l'antiga Grècia, i, hi hagi hagut moltes teories diferents vers les emocions i el maneig d'aquestes, tant en l'àmbit personal com social, destaquem quatre autors que han fet de la nomenclatura una versió més detallada i universal.

Un d'ells és Howard Gardner, psicòleg, investigador i mestre nord-americà, el qual planteja la teoria de les intel·ligències múltiples al seu llibre *Frames of Mind* (1983), on explica el seu teorema vers set tipus d'intel·ligència, de les quals, anys més tard, acaba introduint una més fent-ne així vuit. Entre aquestes, en destaquen dues, citant les paraules de Gardner al seu llibre *Inteligencias múltiples: La teoría en la práctica* (2005): “no muy comprendidas, esquivas a la hora de ser estudiadas, pero inmensamente importantes” (p.29). Així doncs, els dos termes que formen el concepte d'intel·ligència emocional serien: la intel·ligència interpersonal, entesa per l'autor com “la capacidad de entender a las otras personas: lo que les motiva, cómo trabajan, cómo trabajar con ellos de forma cooperativa” (p.30), i la intrapersonal com “la capacidad de formarse un modelo ajustado, verídico, de uno mismo y de ser capaz de usar este modelo para desenvolverse eficazmente en la vida” (p.30).

D'altra banda, Dettoni (2017), ens ofereix una altra definició aportant una nova lectura dels conceptes, en la qual reconeix la intel·ligència interpersonal o social, com la “capacitat de comprendre i relacionar-se amb els altres de manera assertiva, empàtica, compassiva i basada en el respecte, l'acceptació i la tolerància.” (p.9), i la intrapersonal, com la “capacitat d'una persona de conèixer els seus propis aspectes interns (les seves emocions, els seus pensaments, les seves motivacions) i de gestionar-los segons la seva voluntat.” (p.9).

Els següents dos autors són Peter Salovey i John Mayer, ambdós psicòlegs estatunidencs, que introdueixen oficialment el terme de la intel·ligència emocional mitjançant un article (1990). No obstant això, no és fins que apareix Daniel Goleman, psicòleg, periodista i autor nord-americà, que, amb la publicació del seu llibre *best-seller* titulat *Emotional Intelligence* (1995), promulga el terme, el qual després de redefinir-ho i donant-li una interpretació diferent de la dels autors originals, relaciona aquesta intel·ligència segons el tarannà de la persona i l'èxit professional esdevingut de l'adquisició de competències socioemocionals, les quals exemplifica al seu llibre *Inteligencia Emocional*, com “la capacidad de motivarnos a nosotros mismos, de perseverar en el empeño a pesar de las posibles frustraciones, [...] regular nuestros propios estados de ánimo [...] empatizar y confiar en los demás” (Goleman, 1996, p.75)

D'altra banda, les aportacions inicials de Salovey i Mayer (1990), dirigeixen la teoria vers la interpretació i el processament emocional dels estímuls i la informació externa. Ara bé, amb el ressorgiment per altres autors vers la temàtica, actualitzen de nou el terme de manera que conceben la intel·ligència emocional dividida en quatre apartats dels quals Salovey i Mayer (1997), citat per Bermejo (2018) expliquen com:

La habilidad para percibir, valorar y expresar la emoción adecuadamente y adaptativamente; la habilidad para acceder y/o generar sentimientos que faciliten el pensamiento; la habilidad para entender las emociones y la cognición emocional; y la habilidad para regular las emociones para promover el crecimiento intelectual y emocional (p.141)

Recollint to el que s'ha dit, veiem com el terme d'intel·ligència emocional s'ha vist plantejat, treballat i modificat en diverses ocasions, sent totes aquestes teories vàlides i complementàries amb altres respectivament. Encara més, acaben formulant una definició completa que recull l'essència dels plantejaments dels autors que n'han parlat, sent així un tipus d'intel·ligència innata en les persones que requereix un treball exhaustiu de reconeixement de les emocions i sentiments, propis i aliens, que capacita i millora el maneig de les relacions per al creixement i benestar.

3.1.2 Què és l'educació emocional

Prèviament a la definició del concepte, hem de comprendre el significat d'educació, el qual l'Enciclopèdia Catalana (2023) defineix com, "acció i efecte d'educar, d'ensenyar i instruir els infants, i també els adults, per tal d'aconseguir el desenvolupament integral de llur personalitat." En altres paraules, també en podem parlar de l'educació com a eina de transmissió de coneixements i cultura.

En una altra instància, quan parlem d'educació emocional, ens referim a "un proceso educativo, continuo y permanente, que pretende potenciar el desarrollo de las competencias emocionales como elemento esencial del desarrollo humano, con objeto de capacitarle para la vida y con la finalidad de aumentar el bienestar personal y social." (Bisquerra, 2000, p.1). Així mateix, alguns dels objectius de l'educació social segons Bisquerra i Pérez (2012) serien:

Adquirir un mejor conocimiento de las propias emociones; identificar las emociones de los demás; denominar a las emociones correctamente; desarrollar la habilidad para regular las propias emociones; subir el umbral de tolerancia a la frustración; prevenir los efectos nocivos de las emociones negativas; desarrollar la habilidad para generar emociones positivas; desarrollar la habilidad de automotivarse; adoptar una actitud positiva ante la vida, etc. (p.2)

A més, al mateix article, Bisquerra i Pérez (2012), exposen que l'educació emocional "es una forma de prevención primaria inespecífica" (p.2). Entenent el terme com a l'intent de disminució de la vulnerabilitat de les persones davant determinades situacions de crisi en les quals es puguin trobar, ja siguin successos d'estrès, consum de substàncies, trastorns alimentaris, temptatives autolítiques o suïcides, episodis agressius, impulsius o

depressius, etc. Per tal d'aconseguir minimitzar-ho i prevenir-ho, es planteja el desenvolupament i l'educació en matèria de competències emocionals.

És per això pel qual convé destacar el significat de competència, el qual segons Tejada, 1999, p.29, citat per Bisquerra i Pérez (2007) el reconeixen com un “conjunto de conocimientos, procedimientos y aptitudes combinados, coordinados e integrados en la acción, adquiridos a través de la experiencia (formativa y no formativa -profesional-) que permite al individuo resolver problemas específicos de forma autónoma y flexible en contextos singulares.” (p.2)

De fet, existeixen, segons el model del GROU (Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica) de la Universitat de Barcelona (Bisquerra, 2008), cinc competències emocionals que annexionen, aproximadament, tots els conceptes anteriors:

Primerament, tenim la consciència emocional la qual consisteix en la capacitat de reconèixer les pròpies emocions i les dels altres mitjançant l'autoobservació i, alhora, l'observació de les persones alienes a nosaltres. Per fer-ho, hem de ser capaç de discernir el que penso, el que sento i el que faig, entendre les causes i les conseqüències dels comportaments i adoptant un llenguatge emocional capaç de transmetre'l tant de manera verbal, com de no verbal.

Seguidament, veiem la regulació emocional que comporta la resposta adequada a les emocions que sentim. No obstant això, tal com suggereix la paraula regulació, implica un equilibri emocional per tal de gestionar, que no pas reprimir, totes les possibles emocions que s'esdevinguin, com per exemple, la frustració, la ira, etc. Per aconseguir aquest equilibri, es poden recórrer a tècniques com la meditació, les autoafirmacions positives, l'assertivitat, etc., tot i que és important remarcar que s'acaba obtenint mitjançant la pràctica continuada i a l'enfortiment de l'habilitat d'autoregulació.

Pel que fa a l'autonomia emocional, és aquella aptitud capaç de minimitzar el nivell d'afectació d'estímul externs sense perdre la sensibilitat pertanyent. Es pretén doncs tenir una bona autoestima i autoconcepte per equilibrar la dependència emocional amb la desvinculació, dotant a la persona de llibertat.

A continuació, les habilitats socials formen un conjunt de competències facilitadores de les relacions interpersonals, les quals són, pròpiament, emocionals. Algunes habilitats com l'empatia, la tolerància i l'escolta activa donen peu a actituds prosocials, és a dir, actituds i, conseqüentment, accions socialment favorables, configurant així relacions saludables i satisfactòries.

Finalment, les competències per a la vida i el benestar serien tot l'assortiment d'habilitats, actituds i valors que construeixen el benestar personal i social. Aquest benestar emocional també se li'n diu felicitat, la qual, normalment, està relacionada amb la vivència d'emocions positives. Tanmateix, no sempre és així, per tant, requereix, en tot cas, de voluntat i actitud.

Amb caràcter general, s'ha evidenciat l'essencialitat de la intel·ligència emocional per a una vida plena, saludable i satisfactòria, i, com a qualsevol de les altres vuit intel·ligències ha de ser reconeguda i treballada de manera constant des de la infància fins a la vellesa. De tota manera, els primers anys de vida son clau per al bon desenvolupament de les intel·ligències d'un infant, especialment en matèria emocional, ja que creixerà coneixent, i en el millor dels casos, adquirint, competències emocionals que els permetin entendre les seves emocions, comunicar-les de manera assertiva i obtenint habilitats que els hi permetin relacionar-se de manera efectiva i plena, tant de manera intrapersonal com interpersonal.

D'aquí la importància de l'educació emocional i d'un bon acompanyament que proporcioni la seguretat i la confiança d'un aprenentatge en constant canvi.

3.2 Les emocions en la infància i l'adolescència

En aquesta segona dimensió, es pretén informar de manera general sobre el desenvolupament afectiu i emocional dels infants i adolescents. S'incideix doncs en cada etapa i s'explica l'origen de la dimensió emocional des dels primers anys de vida, així com tots els canvis que s'esdevenen propis de cada període.

3.2.1 Desenvolupament afectiu i emocional d'infants i adolescents

Com s'ha vist anteriorment, les emocions sorgeixen de la interacció de les persones amb el seu entorn i, aquestes, acaben modelant el camí principal per a entendre als altres. Es comprèn que, atès que les emocions són fonamentals, primàries i tenen una naturalesa social, perquè puguin desenvolupar-se, expressar-se i comprendre's, es requereixen experiències socials. En altres paraules, els éssers humans no ens fem sols, vivim en societat i necessitem els uns dels altres per sobreviure.

La infància és una etapa prou complexa a causa del gran nombre de canvis que s'esdevenen durant el creixement. Aquestes engloben diferents categories, compreses per canvis físics, cognitius, psicosocials, biosocials i emocionals, els quals es troben en constant canvi durant la franja evolutiva.

D'aquesta manera, el primer estímul de socialització, així com, vincle afectiu i emocional, que rep i estableix un infant és la seva família, per la qual cosa, s'ha de fer especial menció en el paper que juga l'entorn en el desenvolupament de l'infant. Sigui la família, l'escola o, en casos, els educadors/es i treballadors/es socials, esdevenen un component clau a l'hora de cobrir i satisfer les necessitats emocionals dels infants, segons l'etapa en la qual es trobin, amb l'objectiu de fomentar i beneficiar un bon desenvolupament.

Tal com esmenta Lizeretti, N (2012), les primeres manifestacions evolutives de les emocions, les quals des de ben petits es pronuncien amb la formació de l'anomenat "vinculo del apego", el qual, davant l'absència del desenvolupament cognitiu, s'esdevé un pont per a la comunicació mitjançant les emocions i la percepció d'aquestes, posteriorment, donarien cabuda les emocions més bàsiques i les manifestacions d'aquestes de manera verbal.

És per això que podem dir que l'aprenentatge emocional començaria des d'un inici amb la recerca i l'establiment de vincles afectius seguit de la comunicació i l'expressió de la seva identitat. Amb el temps, els infants senten la necessitat d'obrir el cercle de relació i el grup d'iguals s'esdevé un component clau en el desenvolupament a causa del fet que, en compartir interessos semblants, on també s'inclouen comparacions, s'estableix un aprenentatge mutu que acaba nodrint de manera inconscient aquelles urgències emocionals i relacionals, com seria l'expressió emocional dels sentiments, ambicions i desitjos, opinions, preocupacions i problemes.

Així doncs, podem dir que, segons Labrador (2012) "a partir de les seves experiències l'infant reflexiona i pot extreure conclusions que li permeten formar la seva base emocional, fet que marcarà el seu pensament, els seus sentiments i que influirà en el desenvolupament posterior." (p.58). Tanmateix, Gordillo et al. (2015), citant a Molina et al. (2010), afirmen que "el efecto del aprendizaje en las reacciones emocionales se empieza a ver durante su crecimiento, y con el paso del tiempo la expresión de algunas emociones se debilita mientras otras se fortalecen." (p.1847)

En un altre context, l'etapa de l'adolescència també es caracteritza per ser un període de molts canvis, i resulta decisiu en la recerca i construcció de la seva identitat, creences i valors. El pensament en l'adolescència travessa un procés maduratiu del qual és important fer-ne referència, ja que el tractament de la informació, cada vegada més profund, l'ajudarà a examinar i considerar tot el que es refereix a la seva dimensió privada i introspectiva, sent així les emocions i els sentiments. És per això que Cervantes i González (2017) consten que "el desarrollo de la identidad está directamente ligado a la forma de asumir las emociones y los sentimientos y proyectarlos sobre el resto de seres humanos". (p.18)

Durant aquest procés introspectiu i d'autodescobriment hi predomina la dimensió emocional, sent aquesta molt més complexa que la de les etapes prèvies en la infància, a causa de les noves emocions i sentiments que es descobreixen.

Per aquest motiu, segons Cervantes i González (2017):

El niño puede hablar de las emociones, pero las percibe a partir de los comportamientos exteriores como la risa o el llanto, mientras que el adolescente comienza a experimentar sentimientos más complejos, que son a su vez más intensos y en ocasiones les resultan desbordantes. (p.17)

Així doncs, no és cap misteri que l'adolescència és una etapa vital intensa i canviant en la qual es comença a reconèixer i etiquetar emocions més complexes i potents, s'inicia la recerca de la seva identitat i essència personal, on es comença a regular i controlar les emocions, on es desenvolupa la perspectiva i consciència emocional pròpia i cap als altres, com seria el desenvolupament de l'empatia, etc. Si bé, cadascú és un món i aquestes etapes no són lineals ni es manifesten de manera exclusiva, cadascuna anirà emergint al seu temps corresponent.

3.3 Sistema de protecció i tipologia d'atenció residencial

La tercera dimensió presentada pretén fer un recull del sistema de protecció català, el seu origen i la tipologia d'acolliment residencial que existeix, fent menció només en Centres d'Acollida (CA) i Centres Residencials d'Atenció Educativa (CRAE). També, s'esmenten les necessitats i/o dificultats que presenten els infants i adolescents en recursos de protecció, mentre es fa un recull sobre la importància de l'educació emocional en contextos residencials vers la població que s'atén.

3.3.1 L'acolliment residencial

Quan ens referim a la protecció de menors, parlem del conjunt de mesures preventives, protectores, promotores i cuidadores del benestar integral així com dels seus drets. Delgado (2012) descriu:

El acogimiento residencial [...] es una medida de protección que adopta la entidad pública competente como forma de ejercicio de la guarda de un menor. Se trata de una medida cuya finalidad es ofrecer una atención integral en un entorno residencial a niños, niñas y adolescentes cuyas necesidades materiales, afectivas y educativas no pueden ser cubiertas, al menos temporalmente, en su propia familia. (p.1)

En el cas de Catalunya, l'òrgan administratiu responsable de la protecció de menors seria la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència), el qual no només exerceix la cura i protecció dels menors en risc d'exclusió i/o marginació garantint el seu benestar integral, sinó que, també, s'encarrega de la tutela en els casos de desemparament. Darrere l'administració, el marc legal pel qual es regeix Catalunya seria la Llei 14/2010, del 27 de maig dels Drets i les Oportunitats de la Infància i l'Adolescència, també coneguda com a LDOIA, aprovada pel Parlament de Catalunya.

Existeixen diversos tipus de recursos d'acolliment residencial, no obstant això, per aquest estudi, ens centrarem en dos d'ells, els quals, a Catalunya, reben la nomenclatura de Centres d'Acollida (CA) i Centres Residencials d'Atenció Educativa (CRAE). Així doncs, Delgado (2012) explica que els Centres d'Acollida estan "Destinados a proporcionar una atención inmediata a niños, niñas y adolescentes que han tenido que ser separados de sus familias, mientras se completa el estudio y evaluación del caso." (p.10)

D'altra banda, la mateixa autora, Delgado (2012), fent referència als Centres Residencials d'Atenció Educativa, descriu:

Son pisos o viviendas unifamiliares en entornos normalizados y vecinales, de tipo familiar, sin elementos de distinción con respecto al entorno, y que acoge a niños, niñas y adolescentes que no presentan una problemática específica pero que vienen de hogares con carencias en el cuidado por parte de los progenitores. (p.10)

Ambdues tipologies de centres, proporcionen protecció i atenció immediata a nens i adolescents mentre s'avalua la situació per determinar les millors mesures i recursos, així com establir un pla d'acció per a l'infant/jove i la seva família. Aquests plans es duen a terme prenent com a element vertebrador, el Programa Educatiu de Centre (PEC), un document en constant canvi que agrupa i defineix aquelles idees i objectius comuns, per convertir-les en tasques realistes i assumibles a desenvolupar.

Així doncs, als centres, s'atenen les necessitats dels nens en casos en què la família no pot o no està capacitada per fer-ho, quan cal protegir-los de l'abandonament, maltractaments o explotació, o quan la seva integritat física, psicològica o moral està en perill. Per tant, el centre intentarà recrear les condicions de vida familiar habitual, buscant una relació individualitzada dins les limitacions pròpies d'un centre.

Amb tot això, l'objectiu sempre serà fomentar un nou comportament, nous patrons de relacions i d'afecte saludables dins de la família, sense abusos ni violència, per, sempre que sigui possible, facilitar el retorn a la família com a primera opció.

Finalment, i, en relació amb el que s'ha parlat en l'apartat anterior del treball, el primer contacte de socialització d'un infant és la seva família, i, ja sigui en etapes primerenques, en la infància, adolescència o joventut, quan s'esdevé una mancança, separació o trencament d'aquest entorn, suposa un gran xoc emocional. És per això, que l'objectiu dels centres seria suplir la família de manera temporal, així com, el rol d'agent socialitzador.

D'aquesta manera, Álvarez (2015) exposa:

La funcionalitat del context residencial és pal·liar les conseqüències nocives que es poden generar de relacions de sobreprotecció o de negligència al desenvolupament socioemocional el qual es troba aturat, amb diverses conseqüències gens beneficioses per aquest. Tanmateix ha d'impulsar la generació d'ambients empàtics, amb calidesa i autoritat, els quals procuren persones segures de si mateixes i amb benestar emocional. (p.102)

Com a conclusió del descrit, s'extreu la màxima professionalitat de totes les persones cuidadores d'aquests recursos davant la cura dels infants i adolescents. D'aquí, la importància de la preparació professional en la qual dotar d'eines i estratègies per poder sostenir les persones que atenen i les seves històries de vida, així com, un clima sa de treball que permeti perpetuar entre l'equip aquests ambients empàtics, càlids i educatius.

3.3.2 Necessitats dels infants i adolescents en l'acolliment residencial

Per conèixer les necessitats d'un col·lectiu en concret, hem de saber identificar-lo. En aquest cas, els infants i adolescents que es troben acollits en centres de protecció són un col·lectiu que es troba en risc d'exclusió social, ja que presenten realitats i provenen d'un medi de risc, negligent, de rebuig, així com també, amb necessitats diferents, com seria el cas de diagnòstics de diversitat funcional, de salut mental o altres patologies.

Les necessitats són canviants així com també, la percepció de l'ajuda, per tant, tenint això present, Marzo (2009) citant a Petrus et al., (2002) expliquen:

El perfil de la població objecte de protecció canvia de forma contínua. Des de la vella imatge del nen o la nena pobre d'almoïna i sense recursos fins a la imatge de l'actual adolescent conflictiu i amb problemes de socialització. (p.103)

Com s'ha esmentat anteriorment, una de les funcions fonamentals dels centres d'acolliment residencial, seria la cobertura de les necessitats bàsiques de l'infant pel que fa a l'educació, l'alimentació, afectives, d'higiene, de salut, psicològiques, etc., a més d'atendre especialment les desateses en la seva desprotecció.

En un altre ordre de coses, i una vegada compres les necessitats dels infants i adolescents acollits en centres de protecció, cal fer referència també a aquelles dificultats que es troben en aquests context.

Segons un estudi realitzat per López et al. (2010) a set comunitats autònomes diferents del territori Espanyol, s'ha observat com una de les dificultats trobades i més recurrents entre la població acollida serien problemes de conducta i de salut mental, els quals també afirmen que venen esdevinguts de situacions prèvies al seu desemparament.

A més a més, continuant amb el que s'ha esmentat, Bonet (2020) cita les reflexions de diversos autors els quals afegeixen que el temps d'estada en centres de protecció es un factor rellevant a causa del fet que suposa el sorgiment de problemàtiques emocionals, com la depressió, l'ansietat, l'aïllament, etc., així com també una reducció d'ànim i felicitat. (Llanos et al., 2006 i Oriol et al., 2014)

En un altre ordre de coses, Bonet (2020), exposa l'observació de Sala-Roca et al. (2009) a través d'entrevistes fetes al personal dels centres residencials respecte el col·lectiu d'infància amb el que treballen. Així doncs, els professionals del centre destaquen la dificultat, inclús, incapacitat de regulació emocional, nivells d'autoestima baixos, depressions, intents autolítics, dificultats relacionals, etc., no obstant això, destacarien positivament el seu nivell d'autonomia i resiliència.

3.3.3 Importància de la educació emocional en recursos de protecció

Tal com s'ha esmentat de manera continuada i repetida, l'educació emocional es de vital importància en qualsevol etapa de la vida, no obstant això, aquesta suposa un factor clau del desenvolupament des de la infància.

Són diversos estudis els que avalen la importància del benestar subjectiu en població vulnerable, i els que esmenten, també, que és un tema del qual se sap molt poc. Llosada et al., (2017) citant a Campbell et al., (1976) i Diener, (2012), defineixen el concepte com:

El bienestar subjetivo es un componente esencial no material de la calidad de vida de los niños y niñas y se refiere a sus percepciones, evaluaciones y aspiraciones sobre los principales ámbitos de su vida (la salud, el tiempo libre, las relaciones interpersonales, la satisfacción personal, etc.). (p.262)

És més, els mateixos autors, afegeixen que els nens i nenes acollits en centres, presentarien un benestar inferior a la mitja estatal corresposta per edat, i, el desacord de la mesura de protecció designada influiria negativament en el seu benestar.

És un altre autor el qual ressalta la importància de tractar la dimensió emocional en centres residencials. En aquest cas, l'investigador Bermejo (2018), inicia un estudi amb adolescents i joves en centres de protecció del qual extreu, amb la mostra dels resultats de la comparativa de les mesures d'intel·ligència emocional i resiliència d'infants en residències de protecció vers residències familiars, com, el nivell d'ambdues aptituds que presenten els infants que es troben sota la tutela de l'administració, seria més baix.

Encara més, afirma que “los resultados presentan la necesidad de trabajar en el desarrollo de las habilidades emocionales de las personas que residen en un recurso de protección.” (Bermejo, 2018, p.145) A més a més, arriba a la conclusió que l'abordatge, des de la seva perspectiva, idoni, seria incidir en el treball de les habilitats amb els nens i nenes dels centres així com amb els educadors i referents a càrrec, ja que són els principals referents emocionals i de comportament.

Tot i això, l'aprenentatge de la intel·ligència emocional tendeix a incrementar a mesura que anem creixent, i el sexe i la cultura s'esdevé un factor clau que influeix en la mirada i la comprensió davant les habilitats i competències emocionals. Per això els educadors i educadores referents i guardadors dels infants, adolescents i joves acollits, tenen la responsabilitat de descobrir-los aquest món de la manera més sana i objectiva possible per dotar-los d'eines que els hi serveixin en un futur, donat que “el aprendizaje emocional insuficiente o inadecuado puede impedir el desarrollo de las habilidades que permiten la adecuada gestión de las emociones y actuar como factor de vulnerabilidad” (Lizeretti, 2012, p.77).

Afegir, en darrer terme, les paraules de Lantieri i Goleman (2009), els quals manifesten que “el aprendizaje social y emocional es como una póliza de seguros para una vida sana, positiva y satisfactoria” (p.37), al que, Bisquerra i Pérez (2012) suma: “El bienestar emocional es lo más parecido a la felicidad” (p.3). Paraules les quals doten de significat i resumeixen de manera clara tot el fonamentat pels autors, recalcant així que, sense un aprenentatge emocional, no hi ha felicitat, almenys no una dotada de significat, favorable i plaent.

3.4 Educació social i educació emocional

De cara a aquesta quarta dimensió, es relaciona l'educació social amb l'educació emocional per reflexionar sobre el grau de preparació acadèmica que se'ns imparteix sobre el tema, si concorda amb les nostres tasques i funcions de manera específica com a educadors/es i si aquesta informació es troba també o s'adquireix de manera independent fora de l'àmbit educatiu.

3.4.1 Tasques i funcions de l'educador/a social

L'educador/a social serveix d'exemple i de mirall cap a les persones que atén, independentment del col·lectiu al qual es dirigeix. En aquest cas, centrant-nos en infants i adolescents acollits, la figura de l'educador duu a terme funcions educatives a través del seu comportament, la seva actitud i la seva intenció, de manera inconscient, influenciant de manera educativa.

ASEDES i CGCEES (2007) al Catàleg de funcions i competències de l'educadora i l'educador social, defineixen les funcions de l'educador/a social com:

Aquelles que es comprenen dins dels camps de responsabilitat de l'educador social en una institució o marc d'actuació definit, i que es troben en relació directa amb les accions i activitats corresponents als nivells formatius d'estudi universitari i/o assumides per formació o experiència. (p.36)

Aquestes funcions es divideixen en aquelles explícites per la institució i essencials a la pràctica educativa, sent acollidores i delimitadores, és a dir, promovent el desenvolupament cultural i/o educatiu, així com establint límits amb el col·lectiu a tractar. D'altra banda, existeixen aquelles funcions compartides amb altres professionals, les quals abasten la generació de xarxes socials i recursos educatius, la mediació social i educativa, el coneixement dels contextos socials i educatius, el disseny i avaluació de programes educatius, i la gestió i organització d'institucions i recursos educatius.

Seguint sobre el mateix punt, s'especifiquen una sèrie de competències clau per als educadors i educadores socials, les quals impliquen habilitats comunicatives, relacionals interpersonals, d'anàlisi i síntesi, criticoreflexives i de selecció i gestió del coneixement i la informació.

Del document, s'extreu l'evidència explícita de la correlació de les funcions de l'educador/a social i el seu marc d'actuació, basat en la seva formació acadèmica i vivencial. Per això és de vital importància el treball en equip per poder intercanviar informació i enriquir-se mútuament vers les competències clau a assolir com a professionals.

Altres autors aporten visions menys teòriques i sistematitzades, però no per això menys encertades, sobre les funcions i el rol que executen els professionals des de la pràctica basada en contextos d'infància i adolescència en centres residencials de protecció.

D'aquesta manera, Marzo (2009), explica que "La funció habitual del personal educatiu és educar, activar processos de canvi, incidir sobre l'infant o l'adolescent perquè desenvolupi, entre d'altres, les seves capacitats, coneixements, interessos i actituds, implicant-lo de manera activa i participativa en aquest procés." (p.125)

Davant la cura dels nens i adolescents acollits, no tan sols s'és responsable de la cobertura de les necessitats bàsiques, el desenvolupament de l'aprenentatge o de vetllar pel benestar, interessos i drets dels infants i adolescents, sinó que, també, se'ls ha d'acompanyar i garantir espais on superar els traumes esdevinguts de negligències i maltractaments. Per aquest motiu, "el educador no solo debe desarrollar las funciones de cuidado y estimulación en ausencia de los padres, sino también convertirse en un tutor de resiliencia." (Sala, 2019, p.101)

És per aquest motiu pel qual Álvarez (2015), assenyala que, "Sabent gestionar l'esfera afectiva el professional té un mantell d'eines molt útils a la disposició (i que poden semblar invisibles i prestar poca atenció)." (p.112)

En última instància, Riberas, Rosa i Vilar (2015), citat per Álvarez (2015), afirma:

Que els professionals, abans que professionals són persones, amb el que s'ha d'incorporar la dimensió emocional i vivencial de les relacions socioeducatives. Durant massa temps s'ha dissociat el "ser personal" del "ser professional", com si es tractés de dues realitats diferenciables entre si. Certament, el món professional requereix exercir un rol, però aquest no pot obviar a la persona que l'exerceix. Som biografia, vivències, les trobades que hem tingut. (p.13)

De tot l'esmentat en aquest apartat s'extreu una conclusió estretament lligada a la importància de la dimensió emocional interpersonal i intrapersonal, sovint oblidada. Cal preservar la humanització de la professió, ja que tan important és saber cuidar com saber-nos cuidar, per tal de dur a terme i gaudir de pràctica professional abanderada per la vocació.

3.4.2 Formació acadèmica/universitària

Com s'ha evidenciat en apartats anteriors, l'assortiment de problemes i necessitats canviants en infants i adolescents acollits en centres de protecció, ha fet regirar les bases, el plantejament i la manera de fer de moltes institucions. D'aquesta manera, el sistema, així com tots els professionals que hi treballen, s'han trobat amb reptes complexos que requereixen un reforç pel que fa a la seva formació, així com, als seus recursos.

L'educació formal, fins fa relativament poc temps, no havia previst incloure l'educació emocional com una competència important i necessària. Per sort, això va canviant, no obstant queda molt camí per recórrer. A continuació es fa un recull d'assignatures del grau universitari d'educació social d'ambdues universitats així com un cicle superior d'integració social.

Si ens fixem en les assignatures en matèria d'educació emocional del grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona, serien: Identitat i Desenvolupament Professional, Exclusió Social, Conflicte i Mediació, Habilitats Socials: Intervenció i Programes, i Resolució de Conflictes: les Pràctiques Restauratives.

D'altra banda, les assignatures relacionades amb l'educació emocional al grau d'Educació Social de la Universitat Ramon Llull, són: Habilitats Socials, Tècniques d'Entrevista, Gestió de Situacions de Crisi, Mediació, Eines d'Intervenció Socioeducativa per al Creixement Personal i Pràcticum.

Important, també, esmentar les assignatures que s'imparteixen al Cicle Superior d'Integració Social, serien: Habilitats Socials i Mediació Comunitària.

La recerca feta fins ara, on es mostren diferents assignatures amb relació a la preparació professional en l'esfera emocional, manifesta un pas endavant en la promoció d'aquestes habilitats bàsiques, no obstant això, encara queda molt camí per recórrer.

Tanmateix, l'educació en matèria d'educació emocional traspasa l'aula i es pot esdevenir des de qualsevol àmbit, tenint en compte que la institució on s'acabi exercint la professió, també té responsabilitats i seria l'encarregada de tenir cura del professional, proporcionant-li formacions, espais de supervisió, etc.

3.4.3 Formació fora de l'àmbit acadèmic

La professió d'educació social treballa, per i amb persones, tot i que, no per això, ens hem d'oblidar que nosaltres també ho som. En el primer apartat del treball s'ha exposat el model de Bisquerra (2008) referent a les competències emocionals i com aquestes s'inicien per un mateix. D'aquesta manera, mitjançant la consciència, regulació i autonomia emocional, així com, d'habilitats socials, s'aconseguirien competències per a la vida i el benestar. Aquest procés no és immediat, ni molt menys lineal, requereix temps i paciència per aconseguir-ho.

Darriba (2022) defensa que:

Es requisito indispensable las y los profesionales de la educación social nos preocupemos por el autoconocimiento y gestión emocional adecuada para poder hacer frente a situaciones complejas, donde se incluyen descuidarnos para cuidar. De ahí [...] la importancia del trabajo personal como uno de los principales factores de cuidado y *buentrato*. (p.77)

Aquestes habilitats, obtingudes o a desenvolupar, s'aconsegueixen amb la promoció de la intel·ligència emocional, la conscienciació de l'autocura i una comunicació honesta intrapersonal. És vital la sinceritat i l'autoconeixement per poder cuidar-nos amb la mateixa dedicació i tendresa amb què ho fem diàriament a la professió, així doncs, integrar hàbits d'autocura en les rutines fora de l'àmbit laboral com la lectura, la música, l'esport, l'art, el cinema, etc., són beneficioses perquè augmenten els nivells de felicitat, a l'hora que preserva la salut mental. Encara més, Tatay (2022) citant a lacono (2017) afirma que “capacitar a los estudiantes de Trabajo Social para el autocuidado ayudará a resolver problemas futuros de Burnout.” (p.5)

Un altre recurs d'autocura, que mencionen diversos autors com Baldschun et al., i Puig-Cruells, amb el qual adquirir moltes eines i habilitats relacionades amb l'educació emocional, seria la supervisió professional, així com, recórrer a professionals externs, per exemple, demanant ajuda psicològica, per rebre altres punts de vista i poder, a través de teràpia, buidar neguits i preocupacions.

3.5 Aplicació de l'educació emocional en la professió social

En aquesta cinquena, i darrera dimensió, es mira de fer un recull d'evidències pràctiques respecte a l'aplicació de l'educació emocional en la professió social, per mostrar la quantitat i qualitat de recursos disponibles per tractar i educar vers la temàtica esmentada.

3.5.1 Propostes d'intervenció socioeducativa orientades a la millora de l'àrea emocional-relacional en centres residencials

A continuació, s'exposen una sèrie d'evidències i propostes de millora orientades als professionals de l'acció social, en concret als educadors i educadores socials en centres residencials, que els ajudin a la pràctica de la protecció infantojuvenil vers la millora de l'àrea emocional-relacional. Es recullen dos tipus de propostes, unes relacionades de manera directa a les persones amb les quals es treballa, oferint així, activitats i fitxes per treballar amb els infants i adolescents, i altres, interpel·lant de manera directa a l'educador/a per tal que ho pugui treballar personalment i abocar aquests aprenentatges tant en la seva vida personal com professional.

En el primer estudi de Marzo i Galán (2020) es proposa reforçar i millorar les habilitats socials dels infants i adolescents vers, el seu grup d'iguals, persones de l'entorn i tutors referents, mitjançant el treball en la quotidianitat, l'atenció individualitzada a les tutories i la involucració i participació dels infants i adolescents en el seu procés d'aprenentatge amb la cessió de responsabilitats vers la capacitat d'organització per preparar activitats, tallers i dinàmiques de caràcter lúdic, supervisades per l'equip educatiu. D'altra banda, també suggereixen promoure la mediació com a eina de resolució de conflictes a través de xarrades i tallers amb exemples pràctics que sorgeixen en el quotidià, així com la participació en activitats comunitàries col·laboratives destinades a la mediació.

En un altre moment, Álvarez (2015) opta per dotar als professionals des de 3 vessants: espais de reflexió, tant individuals com grupals per fomentar l'intercanvi de coneixements i suscitar una experiència enriquidora; formació permanent, mitjançant tallers, seminaris, formacions, etc.; i hàbits d'autocura, oferint espais de desconexió del món laboral i la connexió amb un mateix, el qual comporta seguretat, llibertat i apoderament.

Altrament, Dettoni (2017) elabora un Programa d'Acompanyament Educatiu (PAE) i una guia d'intervenció quant a educació emocional adreçada a professionals que treballen amb infants de 6 a 12 anys i adolescents de 12 a 16 anys. En aquest sentit, fonamenten l'educació emocional des de 5 eixos d'intervenció:

- Identificació i gestió de les emocions
- Resiliència: la confiança i acceptació pròpia

- Empatia activa: educar la compassió
- Resolució positiva de conflictes i assertivitat
- Pràctiques restauratives: una alternativa al càstig

La idea és facilitar els coneixements i aprenentatges perquè cada educador pugui treballar personalment, oferint així, activitats i fitxes per treballar amb els infants i adolescents.

Finalment, Pazo (2018) estudia diverses experiències pràctiques d'educació emocional a través de l'art en centres residencials, de diferents comunitats autònomes del territori espanyol, per millorar el seu benestar personal i social:

- *Programa "Intel·ligència Emocional"* → realitzar activitats artístiques de manera grupal on es reconeixin, exterioritzin i gestionin les emocions, així com dels problemes i neguits que pateixen.

- *Programa "PsiBE"* → tallers d'expressió artística d'educació emocional per identificar, comprendre i regular les emocions i les d'altres, a més de servir d'eina terapèutica per a la disminució de símptomes clínics, trastorns de conducta, etc.

- *Projecte d'intervenció sobre conflictes per adolescents en acolliment residencial* → taller d'educació emocional per reconèixer i gestionar les emocions d'un mateix i les dels altres, comunicar-se assertivament, autocontrol i habilitats socials.

- *Projecte "Intel·ligència Emocional en els Centres d'Acollida de Menors de la Comunitat Autònoma d'Extremadura. Disseny d'una proposta innovadora"* → realitzar activitats i tallers d'educació emocional on la diversitat de l'art serveixi com a mètode d'apoderament i fortalesa pel desenvolupament de competències emocionals.

Cal esmentar que aquest apartat fa un recull d'experiències les quals s'inclouen dins d'una petita part de tot el que es treballa i tot el material disponible. A grans trets, podem dir que de la recerca feta en aquesta secció, destacaria la importància de l'enfocament holístic en les professions socials, involucrant de manera explícita i activa el desenvolupament d'habilitats i competències emocionals en infants i adolescents, així com, la cura i el desenvolupament i creixement personal dels mateixos educadors i educadores socials.

4. Metodologia del treball empíric

A continuació s'exposa la metodologia emprada al treball, la qual es divideix en l'explicació de la metodologia escollida, l'organització de la recerca, els principis ètics seguits durant el transcurs de la investigació, i els instruments i les mostres emprades per a la recollida d'informació, les quals es poden veure detallades a l'apartat d'annexos del treball.

4.1 Aproximació metodològica escollida

La metodologia escollida per dur a terme el treball d'investigació és fonamentada per una metodologia flexible, la qual segons Vasilachis (2019), explica que “Se vincula este tipo de diseño a la investigación cualitativa inductiva que desea crear conceptos, hipótesis, modelos y/o teoría desde los datos empíricos.” (p. 68).

D'aquesta manera, aquesta investigació utilitza un model de desenvolupament qualitatiu. A tall d'exemple, Serbia (2007) descriu:

[...] los estudios cualitativos representan estrategia de elevado rendimiento en el intento de comprender e interpretar las imágenes sociales, las significaciones y los aspectos emocionales que orientan desde lo profundo los comportamientos de los actores sociales. Esto motiva que su diseño sea abierto (puede producir informaciones no preconcebidas en el diseño) y flexible (las etapas pueden darse simultáneamente o puede volverse atrás en alguna instancia). (p. 129)

Aquesta estratègia, en la qual es donen, de manera simultània, la cerca d'informació teòrica, la recollida de dades, l'anàlisi de resultats, etc., no només aporta un efecte imprevisible a la totalitat de l'assaig, sinó que, també permet fer modificacions basades en l'estructura del treball, que es troba en constant canvi, i permet que l'estudi evolucioni.

D'aquesta manera, en aquest cas, s'utilitza una metodologia qualitativa per mirar d'aprofundir en la temàtica escollida que involucra: el coneixement teòric de l'educació emocional i tot el que comporta, si s'instrueix als professionals socials en aquest tema i si s'aplica de manera pràctica en l'exercici professional.

Així doncs, a més de realitzar una fonamentació i immersió bibliogràfica, emprant tècniques basades en la conversació, es poden recollir de manera exhaustiva totes les veus i relats de professionals amb recerques prèvies, així com, la mateixa experiència en el camp de treball.

Per aquest motiu, aquesta tècnica qualitativa de recollida de dades, donarà suport a la informació cercada mitjançant recursos bibliogràfics i en línia; a la vegada que a la realització d'entrevistes per conèixer en profunditat la mirada i l'opinió de professionals actius en l'ofici, la qual permetrà tenir una visió més pròxima a la realitat aportant exemples de la realitat del dia a dia del treball professional.

4.2 Organització de la recerca

A continuació s'explica les diferents fases que s'han produït durant el transcurs de la recerca. No obstant això, recordem que, seguint una metodologia qualitativa i flexible, algunes d'aquestes fases es desdibuixen i s'acaben modificant i redactant simultàniament.

La **primera fase** de la recerca consisteix en l'elaboració del pla de treball per organitzar i delimitar l'estudi i els seus objectius principals, així com la pregunta inicial que motiva la investigació.

La **segona fase** comença amb la realització del marc teòric, el qual es basa a fer una aproximació teòrica a la temàtica de treball mitjançant l'ús de diverses referències bibliogràfiques i en línia extreta de diferents bases de dades, entre les quals es troben el Google Acadèmic, el Racó, Dialnet, Recercat, entre molts altres. El mètode de recerca emprat ha estat la selecció de paraules clau com "educació emocional" "infància en recursos de protecció", "importància de l'educació emocional en contextos de vulnerabilitat", etc., per tal de poder trobar informació relacionada i anar limitant la recerca a les dimensions exposades al marc teòric.

Seguidament, tenim la **tercera fase**, en la qual s'escull la metodologia de treball i els instruments amb la mostra corresponent que la secundarà, com són les sis entrevistes semiestructurades a professionals del camp social, de les quals es parlarà de manera més extensa al punt 4.4.2 del treball, i les quals es poden observar al punt 2 de l'annex.

Així doncs, la **quarta fase** inicia amb la realització i recollida de les entrevistes als professionals, apartat del qual es parlarà en breu i de manera més extensa a la secció 4.4.1 del treball per, més tard, abordar la **cinquena fase** amb l'anàlisi i discussió crítica dels resultats i dades obtingudes de les entrevistes. D'aquesta manera, vinculant els resultats amb les preguntes de recerca inicials, els objectius marcats i la informació trobada, es fa un contrast i es comprova si s'han assolit, si no s'han assolit, o en quina mesura.

Per exemple, a priori s'elaboren 5 objectius específics de recerca, i, paral·lelament, s'analitzen 5 dimensions d'informació que corresponen a l'estructura del marc teòric. Més tard s'elabora l'instrument qualitatiu, sent aquest una entrevista semiestructurada amb 14 preguntes dividides en 4 blocs d'informació que donen resposta als 5 objectius específics plantejats prèviament.

D'aquesta manera, el mètode organitzatiu per a l'exposició de resultats i la discussió i l'anàlisi d'aquests, es farà en vers als 4 blocs d'informació utilitzats per a l'entrevista, els quals donen resposta a un o més d'un objectiu dels 5 específics que existeixen i, a l'hora, a una o més d'una dimensió de les 5 proposades.

Finalment, en la **sisena fase**, apareixen les conclusions, valoracions i reflexions finals sobre la recerca feta, així com la redacció de propostes i reptes de futur que poden ser d'ajuda per a propers estudiants o per a professionals de la professió social.

4.3 Principis ètics

Durant el transcurs del treball, s'han tingut en compte en tot moment certs principis ètics sobre els quals basar la recerca, però, també, sobre els quals es presenta aquesta als participants implicats. Tot i que el treball no estigui secundat pel comitè d'ètica professional, hi ha uns principis bàsics els quals no poden faltar mai com seria la beneficència, la no maleficència, el respecte i la justícia.

Si ens referim a la **beneficència**, l'estudi ha de poder tenir una mirada crítica i valorar possibles danys que pugui causar respecte als participants. Per això, mirant en tot moment de respectar les seves voluntats, se'ls comunica prèviament a la seva participació sobre la temàtica i les condicions d'inclusió. D'altra banda, la **no maleficència** implicaria el no fer el mal amb el treball realitzat, per la qual cosa s'ha mirat de fer-ho de manera subjectiva i mirant sempre de procedir amb prudència.

Pel que fa al **respecte**, s'ha de tractar als participants, així com, qualsevol persona implicada en algun moment en l'estudi, com una persona competent i útil capaç d'aportar coneixements lícits respecte a la temàtica proposada. Finalment, ha de ser un procés **just** i no discriminatori vers les persones participants implicades, les quals, seguint uns criteris d'inclusió basats en el treball actiu com a educadors/es socials, el col·lectiu amb el qual treballen i l'edat, han participat de manera voluntària.

D'altra banda, s'ha elaborat, un **full informatiu** i un **consentiment informant** per a tots els participants, els quals es poden veure adjuntats a l'apartat 1.1 i 1.2 de l'annex del treball. Aquest primer dona a conèixer el projecte presentat, explicant els objectius que

motiven la recerca i la metodologia que s'empra per dur-la a terme, també els criteris d'inclusió, l'instrument que s'utilitzarà i la garantia d'una confidencialitat total. D'altra banda, el segon document garanteix una participació voluntària informant que la retirada de l'estudi es pot fer en qualsevol moment, a més d'explicar el tractament de les dades, les quals avalen el concepte de **confidencialitat** emparat per la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals la qual informa i garanteix als participants que les dades són únicament de tractament acadèmic i aquestes seran eliminades una vegada finalitzada la investigació.

En darrer terme, afegir la **rigorositat** i **transparència** de l'estudi en tot moment, tot fent especial menció a la informació cercada, la qual ha estat honesta, veraç i adequada, donat que ha estat extreta de fonts fiables.

4.4 Disseny del treball empíric

4.4.1 Participants

La mostra en qüestió fa referència a les persones implicades a l'estudi mitjançant la participació en les entrevistes realitzades. Així doncs, s'han entrevistat a 6 professionals de 3 centres residencials diferents, sent aquests 2 centres de primera acollida i 1 centre residencial d'acció educativa.

Els participants involucrats en l'estudi han estat 4 dones i 2 homes amb franges d'edat que van des dels 23 fins als 50 anys. Tenint en compte que el reconeixement oficial de la professió és relativament nou, el fet de poder abastar en els relats diversos punts de vista, prenent com a referència l'experiència professional i les vivències dels més veterans de la professió, amb la nova mirada i aportació de les noves generacions, afegeix una riquesa i un coneixement ampli sobre la temàtica.

Els criteris d'inclusió han estat educadors i educadores socials que exerceixin de manera activa la professió i que treballin en centres residencials amb el col·lectiu d'infants i adolescents. Com a conseqüència, els criteris d'exclusió serien tot el contrari, és a dir, educadors i educadores que no exerceixin ara mateix i que treballin amb altres col·lectius.

El contacte amb les persones participants ha estat relativament fàcil. Tenint en compte la individualitat i complexitat d'horaris del que cadascú disposa, en general, tots han pogut treure temps de manera gairebé immediata per involucrar-se en el treball. Cal esmentar, però, que coneixia a quasi tots els professionals a causa del fet que hem coincidit i treballat junts mentre cursava les pràctiques universitàries, i d'altres, que han estat contactes

d'amistats. Aquest fet ha facilitat la comunicació amb els participants perquè he pogut accedir amb comoditat als seus números de telèfon, els quals ja tenia prèviament.

Finalment, cal destacar també que, en un inici, estaven previstes únicament 3 entrevistes, no obstant això, en voler més varietat de perfils i de recursos, es va optar per 3 més, escollint 2 informants de cada centre per poder observar si sorgien discrepàncies o concordances entre els mateixos participants d'un mateix centre i institució. Per això, és important tenir present durant la lectura dels resultats que l'E1 i l'E2 formen part del mateix centre, l'E3 i l'E4 d'un altre centre, i, finalment, l'E5 i l'E6, del tercer i últim centre entrevistat.

4.4.2 Instruments

L'instrument escollit per dur a terme la recollida d'informació d'aquesta part del treball han estat les entrevistes semiestructurades. Per aportar més claredat, a continuació es fa un recull de diverses definicions sobre l'instrument escollit per aportar més rigorositat i fer-ho més entenedor.

De Toscano (2009), citant a Alonso (1999, pp. 225-226), reconeix l'entrevista com un "proceso comunicativo, en el cual se obtiene información de una persona, la cual se encuentra contenida en su biografía, entendiéndose por biografía el conjunto de las representaciones asociadas a los acontecimientos vividos por el entrevistado." (p.48)

Referent a l'entrevista semiestructurada d'investigació, la mateixa De Toscano (2009) afegeix i el descriu com un:

[...] instrumento capaz de adaptarse a las diversas personalidades de cada sujeto, en la cual se trabaja con las palabras del entrevistado y con sus formas de sentir, no siendo una técnica que conduce simplemente a recabar datos acerca de una persona, sino que intenta hacer hablar a ese sujeto, para entenderlo desde dentro (Corbetta,2003, pp. 72-73)

Prenent en consideració els conceptes, s'ha elaborat el guió d'una entrevista semiestructurada, que apareix al punt 2 de l'annex adjunt al treball, la qual està formada per 14 preguntes repartides en 4 blocs d'informació relacionats de manera directa amb els objectius específics del treball, tot i que també, es basen en la informació delimitada en les 5 dimensions del marc teòric. A grans trets, totes les preguntes són de caràcter qualitatiu, no obstant això, destaca una la qual, fonamentalment, pot ser de caràcter quantitatiu, però, en tot cas, l'interès d'aquesta seria veure les concordances i discrepàncies per aprofundir en la resposta.

Tal com s'ha esmentat anteriorment, l'entrevista es passarà als diferents professionals de diversos centres residencials, sent aquests 2 centres de primera acollida i 1 centre residencial d'acció educativa, de la ciutat de Barcelona. Aquestes s'han dut a terme presencialment, a excepció de 2 participants, amb els quals ha estat mitjançant una videotrucada a través de les plataformes de Zoom i TEAMS, amb una durada aproximada de 20 minuts, i possibilitat d'ampliació de 10 minuts extra.

Tot seguit, els entrevistats hauran de respondre les preguntes que acabaran donant peu a nous temes de conversa basats en l'experiència pròpia i la facilitació d'un diàleg fluid, a més d'aportar una riquesa a la recerca i una mirada més pròxima als reptes i dificultats a les quals fan front els infants dels centres, així com, els professionals que hi treballen.

És per aquest motiu pel qual cobra sentit l'estructuració de l'entrevista, la qual ha estat organitzada de manera estratègica. Prenent com a referent en tot moment els objectius, i, seguint la línia de les dimensions del marc teòric, l'entrevista comença, interpellant de manera personal al professional, demanant la seva opinió vers la temàtica i l'aplicació d'aquesta en el seu àmbit privat, per poder sorprendre i evitar respostes per compromís o socialment correctes vers la continuïtat de l'entrevista.

4.4.3 Procediment i tractament de les dades

El procediment de la recerca es divideix en dos moments. Un primer moment en el qual es dissenya l'instrument, alhora que es fa una immersió bibliogràfica, i s'analitza acceptant modificacions. D'altra banda, un segon moment en el qual s'implementa i es posa en pràctica aquest instrument amb les persones participants.

Pel que fa al disseny de l'instrument, aquest es fa com a esborrany amb una primera bateria de preguntes nascudes de la curiositat, un segon buidatge apareix una vegada feta la recerca bibliogràfica. D'aquí neix l'entrevista, la qual, més tard, després d'analitzar-la i corregir-la, pateix modificacions. És, doncs, quan es pot començar amb la seva utilització, que s'inicia a partir del mes d'abril i finalitza al mes de maig.

Prèviament a la trobada amb els participants, es dissenyen 2 fulls informatius, 2 consentiments informats i 2 guions de l'entrevista, un en català i un altre en castellà, per adequar l'entrevista a l'idioma preferent de cadascú. D'aquesta manera es preserva la individualitat dels professionals i s'ofereix la possibilitat d'escollir l'idioma amb el qual se sentin més còmodes a l'hora d'expressar-se, però, també, aquell que permeti una millor comprensió de la temàtica durant la lectura de les condicions de participació i les preguntes de l'entrevista.

En un altre ordre de coses, el tractament de les dades obtingudes a través de les diverses entrevistes realitzades, es fa, com s'ha explicat amb anterioritat, de manera estrictament confidencial i anònima. Totes les entrevistes, amb el consentiment previ de cada professional, s'han enregistrat mitjançant àudio, per poder fer un traspàs i buidatge de la informació de la manera més acurada possible, preservant l'essència de cada resposta en el seu estat més natural. Important recalcar que, després de l'estudi, totes aquestes dades a les quals només jo, com a investigadora, en tinc accés, seran eliminades.

Més tard, aquestes dades queden recollides i escrites dins la plantilla del guió de l'entrevista, sobre el qual es treballarà posteriorment per a la selecció de les respostes a resultats i la seva anàlisi i discussió. Aquest buidatge de respostes les podem veure, tant a l'apartat corresponent del treball, com al punt 4 de l'annex on apareix la taula de resultats.

5. Resultats

Per dur a terme la redacció d'aquest apartat del treball, com s'ha esmentat anteriorment, s'ha organitzat de manera que es farà en vers als 4 blocs d'informació utilitzats per a l'entrevista, els quals donen resposta a un o més d'un objectiu dels 5 específics que existeixen i, a l'hora, a una o més d'una dimensió de les 5 proposades. A més, en l'apartat 3 de l'annex es poden trobar les transcripcions de les entrevistes, i, en l'apartat 4 del mateix annex, una taula amb totes les respostes dels entrevistats per a una millor comprensió dels resultats obtinguts.

Taula 1: Bloc d'informació 1

Bloc	1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal
Objectiu relacionat	OE1: Donar a conèixer el marc conceptual de l'educació emocional i la seva aplicabilitat en les professions socials.
	OE3: Identificar les àrees d'aplicació de l'educació emocional dins l'àmbit personal i professional de l'educador/a social.

En aquest primer bloc d'informació, s'observa com tots els entrevistats reconeixen la importància de treballar i incorporar l'educació emocional en tots els àmbits i per a tothom, tot i que reconeixen també la necessitat de fer-ho en contextos de vulnerabilitat. A més, tots ells afirmen treballar o haver treballat en algun moment l'educació emocional en el seu àmbit personal. Després, s'esmenten aquelles competències més utilitzades pels professionals, com seria l'empatia, i les menys utilitzades, com seria la meditació.

Segons les respostes de l'E1, considera la educació emocional com “un aspecto superimportante, sobre todo cuando nos referimos a la infancia y la adolescencia [...] en estos contextos de vulnerabilidad y en riesgo de exclusión social, etc.”. D'altra banda, l'E2 ens aporta una definició més teòrica, sent aquesta “aprender a conocer y gestionar las emociones que sentimos y como las exteriorizamos, verbalizamos y expresamos y como las reconocemos en los demás y en nosotros mismos.” A més, l'E3 explica que “sería muy importante, porque enseña valores, la expresión emocional, como poder gestionar las emociones y ponerle nombre a lo que sientes.” L'E4 afegeix que “tiene que ser un básico que se tiene que enseñar desde bien pequeños, porque al final forma parte de uno mismo.”, al que l'E5 correspon “és bàsica”. Finalment, l'E6 explica que “és el més important, treballem a partir de l'educació emocional [...] es troba present i de manera transversal en tot el quotidià.”

Els entrevistats treballen l'educació emocional en ells mateixos de manera que l'E1 creu en la importància de tenir “ratos para estar con una, sentarte, escuchar música, leer, etc., [...] tener un rato para ti, para estar con tu gente, para estar bien, también permitirte estar mal”. L'E2 ho veu com “algo obligatorio y necesario para sobrevivir [...] Llevo yendo a terapia más de un año.”, al que s'uneix l'E3 “voy a una psicóloga [...] es muy necesario tener tiempo con una misma y mucho autoconocimiento para poder trabajar en ti”, i, l'E4 “a través del psicólogo como también el autoconocimiento propio y el crecer como persona.” En canvi, l'E5 diu que “actualment no estic en cap procés terapèutic, però sí que he fet un treball personal en diferents moments.”, al que l'E6 afegeix “un educador social ha de tirar de teràpia per poder treure coses, sinó no tires endavant i t'ho emportes cap a casa”.

Davant la utilització de competències emocionals, s'observa com tots els entrevistats contesten molt a l'empatia; seguidament, responen amb un total de cinc molts a l'escolta activa, l'autoconfiança, l'assertivitat, el control de l'estrès i/o frustració i a l'autoobservació. Després, veiem amb un total de quatre molts, l'observació de l'entorn, i, amb un resultat de tres molts, l'autoestima i les autoafirmacions positives. D'altra banda, tenim la introspecció amb cinc pocs i, finalment, la meditació amb tres gens.

Taula 2: Bloc d'informació 2

Bloc	2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional
Objectiu relacionat	OE3: Identificar les àrees d'aplicació de l'educació emocional dins l'àmbit personal i professional de l'educador/a social.

En aquest segon bloc d'informació trobem respostes més dispars pel que fa a la finalitat/tasca dels centres residencials, així com de la seva tasca/funció com a educadors, no obstant això, totes són encertades i complementàries. D'altra banda, s'observa una resposta unànime respecte a la necessitat de l'educació emocional en centres residencials i, alhora, la poca consideració que existeix en aquest context.

Pel que fa a la finalitat/tasca dels centres residencials, l'E1 la defineix com “acompañar a estas personas para que consigan ser lo mayor resilientes posibles [...] y dándoles herramientas, pero también cubriéndoles las necesidades básicas.” D'altra banda, l'E2 explica “servir de colchón emocional para todo lo que sucede en la vida de esa persona y permitirle tomar un paso hacia atrás y una distancia para verlo con perspectiva.” Seguint la mateixa línia, l'E3 diu:

educar a estas personas [...] para que puedan tener un futuro o al menos una infancia y adolescencia adecuada a su edad. [...] Les ofrecemos, pues, una estabilidad material, [...] porque la estabilidad emocional y mental no se la podemos garantizar.

Al que l'E4 agrega “otorgar las herramientas necesarias a los menores para que lleguen a ser lo más autónomos posibles a nivel emocional y enseñarles a conocerse a uno mismo.”. Finalment, amb respostes semblants tindriem a l'E5 dient “parar el primer cop [...] posar nom a les emocions, centrar-se en la nova realitat, etc.”, i, l'E6 “oferir la part aquesta més parental que els hi ajudi a vincular-se, a tindre un vincle positiu, la figura del apegó que és molt important, el maternatge, etc., [...] l'acompanyament durant el primer xoc”.

Referent a les tasques/funcions dels educadors, l'E1 la interpreta com “saber hacer intervenciones socio educativas que se adecuen al momento y la situación de la niña o el niño, y también saber poner límites a cualquier situación [...] principalmente, acompañar e intervenir [...] desde sus necesidades.” En la mateixa línia, l'E2 diu “acompañar, escuchar y adaptarme para poder dar las herramientas que cada persona necesita en caso de que yo se las pueda otorgar.” D'altra banda, l'E3 exposa “contener crisis emocionales, educarlos y ayudarles a gestionar esos malestares” i l'E4 afegeix “darle herramientas y como aplicarlas en su día a día.” A més, l'E5 explica “recollir aquest malestar d'entrada i acompanyar en aquest trauma o trencament traumàtic i després [...] educar a partir de ser un model.” Una resposta més original l'aporta l'E6 dient que “la meva tasca és fer de família

d'aquests nens [...] com a tutora, ser la veu d'aquest nen a la seva història i a la seva estança al centre.”

Quan es parla sobre la necessitat de l'educació emocional en el centre en el qual es troben, l'E1 explica que “es importante tener esta educación emocional para poder acompañar de la mejor manera posible [...] se tiene en cuenta, pero, [...] a nivel de cómo cada educador enfoca su praxis.” L'E2, concorda dient “Sí, se necesita. [...] creo que se le da menos cabida de la que me gustaría y de la que haría falta”. Seguint la línia, l'E3 explica que “Sí que se necesita mucho, además, creo que, quizás, se necesitarían más herramientas para trabajarlo, [...] Pero creo que no se tiene demasiado en cuenta.” En canvi, l'E4 pensa diferent, ja que diu “si se tiene en cuenta y sí que se considera necesaria.”. Novament, tornem a trobar respostes similars referents a l'E5 que diu “Sí, és bàsic, i no, no es té prou en compte. [...] en el pla teòric ho tenim com molt clar, però a la pràctica se'ns menja moltes vegades.”, i l'E6, que afirma “No es té prou en compte i sí que es necessita, [...] si no tenim present l'educació emocional, aquests nens patiran el doble.”

Taula 3: Bloc d'informació 3

Bloc	3. Formació professional en matèria d'educació emocional
Objectiu relacionat	OE2: Conèixer el tipus de formació dins dels estudis d'educació social que incorporen l'educació emocional.

En aquest tercer bloc s'observen els relats dels entrevistats pel que fa a la formació professional rebuda, la qual en un principi no saben identificar, tot i que després, gran part d'aquestes mencionen formacions professionals o matèries acadèmiques cursades. Més tard, confessen de manera col·lectiva la voluntat de voler instruir-se més.

D'aquesta manera, l'E1, respecte a la formació professional rebuda, respon “No, ninguna. Considero que lo que yo, mínimamente, pueda saber de educación emocional es un poco por lo que vas superando en la vida [...] existe alguna asignatura en la facultad [...] se trabajan las habilidades sociales.” En canvi, l'E2, explica detalladament que “durante la carrera de educación social, tuvimos algunos congresos y charlas de educación emocional [...] como educación informal he recibido mucha porque formaba parte de un grupo “scout”. Altrament, l'E3 afirma:

No, ninguna. [...] Cuando hice el ciclo de integración social, hice una asignatura que se llamaba habilidades sociales [...] creo que tendría que estar en la ESO incluso, y en la primaria, para empezar, desde bien pequeños, a trabajar esto.

Mentre que l'E4 diu que “No, creo que no, ninguna. [...] habilidades sociales sí que he hecho un módulo entero en el grado superior de integración social, pero ya está, y tampoco me sirvió de mucho.” De manera contrària, tenim als dos últims entrevistats, els quals l'E5 diu “l'empresa sí que té molt present la formació contínua [...] sí que han fet algun curs d'educació emocional.”, i l'E6, confirma que “Sí, he anat fent. [...] la majoria de les formacions que se'ns ofereixen té a veure amb l'educació emocional.”.

Davant la pregunta de si creuen tenir suficient informació, l'E1 respon “no descarto en algún momento obtener más información, siempre estoy abierta a conocer estos mundos.”, al que l'E2 afegeix “nunca es suficiente porque las personas somos complejas, nuestros sentimientos también, y no creo que sea algo que puedas dejar de aprender nunca.” A més, l'E3 afegeix que “siempre se puede aprender más y me gustaría personalmente informarme más sobre este tema.”, i l'E4 que “No, y la que tengo ha sido de manera propia que yo he buscado y me he querido informar, ya enfocado a nivel personal.” Els dos últims entrevistats responen de manera contundent. L'E5 “No, això mai, [...] Caldria més, seguríssim.”, i l'E6 “No. [...] m'agradaria formar-me més, sí.”.

Taula 4: Bloc d'informació 4

Bloc	4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials
Objectiu relacionat	OE4: Obtener evidències de projectes i/o activitats en matèria d'educació emocional.
	OE5: Comprovar si s'aplica l'educació emocional de manera concreta en centres residencials.

En aquest quart i últim bloc, s'observa com els entrevistats identifiquen de manera detallada, aportant exemples en funció de la població que atenen, les dificultats emocionals més habituals dels infants i adolescents amb els quals treballen. D'altra banda, expliquen les diverses activitats i tallers relacionats amb l'educació emocional que duen a terme, tot i que s'evidencien diferències quant a la interpretació i l'aplicabilitat d'aquestes en els centres.

Després, expressen de manera conjunta que treballen de manera interdisciplinària i son tots plegats els que incorporen l'educació emocional en centres residencials. Respecte a donar cabuda a la dimensió emocional en el PEC, s'evidencia com existeixen dubtes davant l'aparició d'aquesta dimensió i el mètode de revisió d'aquest. I, fent referència al traspàs d'informació d'educació emocional als infants, incideixen en diversos temes complementaris entre si.

En un altre moment, se'ls ofereix un espai on afegir alguna cosa més, i, obviant les respostes afalagant el tema d'estudi, sorgeixen temes respecte a la salut mental i l'aplicació de l'educació emocional en tots els àmbits, força interessants.

Les entrevistes mostren les realitats i percepcions dels professionals vers les dificultats emocionals que es troben davant el col·lectiu que atenen. L'E1 explica que “hay dificultad en la gestión de estas emociones [...] los factores emocionales, afectivos y/o la carencia de estos, hacen que tengan estas dificultades emocionales.” L'E2 afegeix que els hi costa “el conocimiento de emociones y sentimientos, el poder identificar lo que está pasando por sí mismas y la gestión de la frustración, creo que, esto y la ansiedad.” En canvi, l'E3 es fixa que “pasan de: nunca tener límites, nunca tener normas, nunca tener rutinas, a ahora tenerlas todas. [...] destaca la poca autoestima con la que vienen muchos niños.”, a més, l'E4 afegeix que “tienen un concepto de familia y de lo que han vivido, muy diferente de lo que es en realidad [...] a nivel emocional son muy sensibles.”. Per això, l'E5 destaca la importància de “crear un vínculo [...] treballar molt la desculpabilització del motiu d'ingrés, canalitzar la ràbia, etc.” Finalment, l'E6 explica que:

en nens més grans ens trobem amb un bloqueig emocional molt important i que veus que són incapaces de posar-se en el lloc de l'altre, no connecten amb les emocions, ni les pròpies ni la resta [...] amb nens més petits [...] no tenen figura de apegó.

Respecte a l'aplicació d'activitats i tallers, el resultat que han tingut i si ha estat suficient, l'E1, l'E2, l'E3 i l'E4, en l'ordre mencionat, expliquen:

mi propuesta fue, hacer una intervención donde se trabajara, a través del arte terapia, el autoconcepto y la autoestima que tiene cada adolescente. [...] tuvieron la oportunidad de conectar con ellas mismas, crear su propia obra artística. [...] faltaría focalizar mucho más el trabajo en cuanto a la educación emocional en el centro, porque muchas veces se va un poco a hacer lo que la institución nos pide que hagamos.

estamos haciendo uno de expresión emocional a través del arte y la pintura semanalmente. [...] siempre hay una cuestión emocional en todo lo que hacemos en cada momento, pero la manera en la que se trabaja siempre es muy diferente. [...] creo que faltan activos profesionales.

el fin de semana a veces nos encargamos de organizar algunas dinámicas [...] La educación sexual la intentamos trabajar una vez al año haciendo dinámicas de autoconocimiento [...] También cohesión de grupo. [...] está siendo un agradecimiento por parte de los jóvenes.

se dan muchas charlas, que creo que es una manera dinámica de aprender muchas más cosas [...] faltaría más dinamismo o plantearlas de manera distinta. [...] sería hacer actividades donde ellos puedan conectar con ellos mismos realmente y con su caso.

Altrament, l'E5 exposa "a l'assemblea, amb el grup de grans es pot treballar com em sento a partir d'emoticones [...] faltaria més presència, transversalitat i incorporar-ho molt més, especialment en el quotidià." Per fi, l'E6 enuncia que "al centre com a tal no, perquè nosaltres tenim la teoria que hem de funcionar com una casa, llavors, quan hem de fer algun taller especial o alguna feina, ens adrecem a serveis del barri."

Si parlem de la figura referent que treballa l'aspecte emocional als centres, l'E1 diu que "la psicóloga, la pedagoga, el terapeuta familiar y la trabajadora social, llevan esta parte más técnica [...] las educadoras también tenemos un rol superimportante porque [...] somos las que tenemos que estar ahí para trabajarlo con ellas.", i, l'E2 que "tenemos una psicóloga [...] pero las actividades, talleres y el día a día los realizamos los educadores." L'E3 coincideix dient que "los educadores trabajamos la educación emocional, sobre todo los tutores [...] los psicólogos también." I l'E4 afegeix que "en el CRAE solo hay educadores y la verdad es que se aborda por parte de todos." L'E5 destaca la figura "els educadors, els que treballem en el dia a dia, després el psicòleg fa la seva exploració." I l'E6 concorda dient que "Tots. És una feina transversal i la toquem des dels educadors, tutors, equip directiu i equip tècnic."

Referent a l'aparició de la dimensió emocional en el projecte educatiu de centre, la temporalització i gestió d'aquest, l'E1 diu que "se recoge la cura emocional en el PEC en las metodologías pedagógicas [...] se revisa cada tres años [...] Se redacta bajo la supervisión de la subdirectora y el director." L'E2 explica:

sí, anualmente, tenemos formaciones para los profesionales [...] uno de los ámbitos que analizamos y en los que tenemos que fijarnos en cada uno de los casos de las niñas, es el ámbito emocional. [...] Lo llevaría a cabo un educador [...] con un técnico referente, que suele ser una pedagoga, una trabajadora social, una psicóloga o un terapeuta familiar.

A més, l'E3 diu que "en el PEC está el área emocional, emocional-relacional [...] Cada seis meses se hace [...] Lo suele hacer el tutor, siempre con ayuda del equipo educativo en general, la directora lo revisa." Aquí, coincideixen en la resposta dos entrevistats, l'E4 expressa que:

a nivel general de lo que se tiene que hacer en el centro no lo sé, pero a nivel más interno sí que los tutores realizan esos informes relacionados a nivel emocional. En caso de que no estuviera escrito de manera específica en el PEC sí que lo veo necesario.

L'E5 diu que “no ho tinc molt present tampoc, jo crec que com a bloc no ho recull [...] cada quatre o cinc anys anàvem repassant, però ara crec que li fa falta una repassada.”. Finalment, l'E6 afirma que “en el PEC es recull. Nosaltres treballem molt a partir de rituals [...] sempre des del vincle, l'apego, l'emoció. [...] Cada quatre anys, se suposa.”

A l'hora de fer el traspàs d'informació vers l'educació emocional, l'E1 conta que “la clave es en que estas intervenciones [...] se creen herramientas y estrategias para que estos niños y niñas sean capaces de gestionar y de saber curar muchas cosas en su vida y puedan cuidarse a ellos mismos.” D'altra banda, l'E2 assenyala que “el valor que le dan realmente es él, qué haces para que les llegue, más que, qué información le estás pasando [...] de la idea a la práctica, hay una disminución de información muy grande.” Tanmateix, l'E3 opina respecte “el vínculo que los jóvenes nos tienen a nosotros sería lo más importante [...] también adquieren herramientas para poder gestionar sus emociones.”

A més, l'E4 apunta que és “a través de las intervenciones que se hacen con los menores, ya sea un pequeño conflicto que haya pasado, en la escuela o entre ellos dentro del centro, o con algún compañero de algún lado.” Al final, l'E5 afegeix “A partir dels actes bàsicament.”, i l'E6 conclou dient que “s'emporten de la nostra part, aquesta part d'una altra manera de fer, d'una manera de tractar-los, de saber que és un bon tracte [...] fem molt de mirall.”

En darrer terme s'afegeix una pregunta que reculli aquells aspectes rellevants pels entrevistats i que no han pogut expressar amb anterioritat. Per això, l'E1 diu que “las preguntas son bastante interesantes, igual que el tema.” En canvi l'E2, proclama que:

tiene que venir dada desde cualquier institución educativa, reglada, no reglada, formal, informal o no formal [...] la educación emocional es especialmente necesaria en estas poblaciones, por lo que nosotros, como sociedad, hemos generado en sus situaciones, en su entorno y en ellas mismas.

L'E3, opina que “el tema emocional no se trata tanto, por eso creo que se tendría que hacer más formación a los educadores para también actualizar sobre diferentes herramientas, para diferentes tipos de personalidades”, i l'E4 sorprèn incorporant aquesta visió que diu:

hay muchos perfiles de niños y también mucha salud mental, y creo que los educadores no estamos preparados para poder recoger o cubrir las necesidades

de todos [...] me siento poco preparada a veces para, quizá, darles la atención que merecen a nivel de salud mental y emocional también.

Finalment, l'E5 diu, "he trobat molt completa l'entrevista.", i, l'E6, afegeix "m'agradaria formar-me més."

6. Anàlisi i discussió

Per a la redacció d'aquest apartat, s'ha emprat el mateix mètode que a l'apartat anterior de resultats. Aquest es fa vers als 4 blocs d'informació utilitzats per a l'entrevista, els quals donen resposta a un o més d'un objectiu dels 5 específics que existeixen i, a l'hora, a una o més d'una dimensió de les 5 proposades. D'aquesta manera, es crearà una resposta vinculada a tots els apartats del treball.

Taula 5: Bloc d'informació 1 + dimensions relacionades

Bloc	1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal
Objectiu relacionat	OE1: Donar a conèixer el marc conceptual de l'educació emocional i la seva aplicabilitat en les professions socials.
	OE3: Identificar les àrees d'aplicació de l'educació emocional dins l'àmbit personal i professional de l'educador/a social.
Dimensió teòrica relacionada	3.1 Educació emocional 3.4 Educació social i educació emocional

Contemplant d'igual manera que s'ha desenvolupat durant la recerca, diversos autors esmenten la poca comprensió i la màxima importància de l'educació emocional. Gardner (1983), sent un d'ells, explica dues de les vuit dimensions d'intel·ligència emocional, capaces de comprendre als altres (interpersonal) i a un mateix (intrapersonal). Paral·lelament, Bisquerra i Pérez (2012) defineixen l'educació emocional com a una eina de prevenció primària inespecífica a fi de desenvolupar la intel·ligència emocional abastant l'autoconeixement l'empatia i la regulació emocional, per a llaurar emocions positives, manejar la frustració i adoptar una actitud positiva davant la vida.

Les anteriors concepcions es veuen clarament reflectides en les consideracions de les persones entrevistades, les quals totes concorden en la importància de l'educació emocional, sent aquesta bàsica, innata i extremadament important en contextos de vulnerabilitat. Tanmateix, destaca la resposta de l'E2, la qual aporta una definició més teòrica sobre l'educació emocional, sent: "aprender a conocer y gestionar las emociones que sentimos y como las exteriorizamos, verbalizamos y expresamos y como las reconocemos en los demás y en nosotros mismos."

En un altre moment, Darriba (2022) defensa l'essencialitat del desenvolupament d'autoconeixement i les habilitats de gestió emocional en els professionals socials, per poder fer front situacions complexes i prioritzant l'autocura. Al que, Baldschun et al., i Puig Cruells, afegeixen la supervisió professional i psicològica com un altre recurs d'atenció i cura personal. Així doncs, tots els entrevistats afirmen treballar l'educació emocional en més o menys mesura, si més no, aporten diverses visions, sent una d'aquestes la concepció de l'autocura com a temps de qualitat amb un mateix duent a terme activitats i aficions preferides; i l'altra, acudint a teràpia professional per buidar qualsevol malestar i treballar la dimensió emocional amb l'ajuda d'un psicòleg.

Finalment, les competències emocionals definides per Bisquerra (2008), sent aquestes diverses i annexant les aportacions de diversos autors entesos en el tema, aquestes s'han de treballar de manera constant i en etapes primerenques per tal d'afavorir un bon desenvolupament vital i l'assoliment del benestar. Tal vegada, tots els entrevistats contesten "molt" a la gran majoria de competències, i només en tres participants veiem un "gens", no obstant això, sorprèn la incongruència davant molta empatia, autoconfiança, autoobservació, etc., respecte a tants "pocs" a introspecció.

Taula 6: Bloc d'informació 2 + dimensions relacionades

Bloc	2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional
Objectiu relacionat	OE3: Identificar les àrees d'aplicació de l'educació emocional dins l'àmbit personal i professional de l'educador/a social.
Dimensió teòrica relacionada	3.2 Les emocions en la infància i l'adolescència 3.3 Sistema de protecció i tipologia d'atenció residencial 3.4 Educació social i educació emocional

La professió social, tractant el col·lectiu d'infància i adolescència, suposa grans reptes i una gran adaptabilitat davant la complexitat i diversitat dels casos que es presenten. Preservar la individualitat de cada infant i adolescent, s'esdevé un factor clau per al seu desenvolupament i la cobertura de les seves necessitats de manera integral. Quan parlem d'infància Lizeretti (2012) esmenta la importància del "vinculo del apegó" com a eina de comunicació de necessitats. En l'adolescència, s'inicien noves etapes d'autoconeixement i d'incògnites, de les quals Cervantes i González (2017) esmenten que predominen sentiments més complexos que arriben a ser desbordants.

Quant a l'acolliment residencial, Delgado (2012) la defineix com una mesura de protecció que brinda cura integral en un entorn residencial, a menors respecte necessitats les quals no poden ser satisfetes temporalment per la seva família.

De les respostes rebudes referents a la tasca dels centres residencials, tenint en compte la diversitat de respostes, tots els professionals saben distingir la finalitat/tasca dels centres residencials, especialment en els que treballen. Tot i això, destaca la resposta de l'E1 el qual resumeix de manera completa el fonamentat anteriorment pels autors mencionats, la qual explica que és "acompañar a estas personas para que consigan ser lo mayor resilientes posibles [...] y dándoles herramientas, pero también cubriéndoles las necesidades básicas."

D'altra banda, i de manera complementària, l'E6 afegeix que la tasca dels centres, fent referència al propi, seria "oferir la part aquesta més parental que els hi ajudi a vincular-se, a tindre un vincle positiu, la figura del apegó que és molt important, el maternatge, etc., [...] l'acompanyament durant el primer xoc."

Seguint la visió de Marzo (2009) que explica la tasca del personal educatiu, sent aquesta, educar i promoure canvis actius, involucrant a nens i adolescents en el seu desenvolupament de capacitats, coneixements, interessos i actituds, amb l'objectiu de millorar les seves condicions de vida presents i futures.

Després, fixant-nos en els resultats obtinguts, veiem com tots els educadors saben identificar la seva tasca general, la qual acostuma a ser l'acompanyament, la cura i l'aportació d'eines per a una millora de la gestió emocional i la seva situació viscuda. En aquest cas, tot i aconseguir respostes dispars segons la importància donada a certs aspectes pel bagatge vivencial de cadascú, totes elles es complementen, si bé, reconeixen centrar la seva tasca professional en l'infant i/o adolescent al qual atenen.

La importància de preservar un benestar entre aquests infants i adolescents és crucial. La cobertura de les seves necessitats bàsiques, sent aquestes la salut, l'educació, l'habitatge, etc., sovint s'anteposen a les necessitats emocionals/relacionals donat que no són tangibles i s'evidencien amb tanta claredat.

Aquesta cura requereix molt treball el qual no sempre acaba sent reconegut o del qual costa molt que s'evidenciïn canvis. Ja ho menciona Bermejo (2018) el qual, segons diverses investigacions dutes a terme, afirma la importància i necessitat de treballar el desenvolupament d'habilitats emocionals en recursos de protecció, davant la baixa aptitud d'intel·ligència emocional dels infants i adolescents residents. Encara més, Lizeretti (2012) afegeix que la falta d'aprenentatge emocional pot limitar el desenvolupament d'habilitats per a manejar emocions i augmentar la vulnerabilitat.

De les respostes obtingudes, novament, hi predomina de manera contundent la importància i necessitat de l'adquisició i ensenyança de l'educació emocional en general, tot i que fent especial èmfasi en infants i adolescents.

En canvi, es recullen diverses opinions contràries referents al reconeixement que se li dona dins el centre/institució en la qual treballen. Sent tots dos educadors del mateix centre, l'E1 reconeix que es té en compte, però que aquesta depèn de la praxi del professional de manera individual, mentre que l'E2, comenta que se li dona menys cabuda de la que li agradaria personalment i que faria falta. Referent a l'E3, esmenta de manera directa que no es té gaire en compte, mentre que la seva companya, l'E4, explica que es té en compte. Finalment, l'E5 i l'E6 coincideixen en el fet que no es té en compte.

Taula 7: Bloc d'informació 3 + dimensions relacionades

Bloc	3. Formació professional en matèria d'educació emocional
Objectiu relacionat	OE2: Conèixer el tipus de formació dins dels estudis d'educació social que incorporen l'educació emocional.
Dimensió teòrica relacionada	3.4 Educació social i educació emocional

Analitzant les matèries específiques del grau d'educació social de la Universitat de Barcelona i la Universitat Ramon Llull, així com, del Cicle Superior d'Integració Social, s'evidencien moltes similituds quant a assignatures; Habilitats Socials, Mediació Comunitària i Conflicte i Mediació en serien un exemple. Aquestes són un recull d'informació destinada a l'aprenentatge d'eines per a ús personal i professional, relacionades amb l'adquisició d'habilitats socials per a la relació intrapersonal i interpersonal, i la mediació de conflictes, siguin interns o externs.

A banda d'això, de manera transversal s'imparteixen assignatures com ara la Identitat i Desenvolupament Professional, Gestió de Situacions de Crisi i Eines d'Intervenció Socioeducativa per al Creixement Personal. Enfocades igualment en l'autoconeixement i l'aprenentatge d'estratègies des d'una doble perspectiva: professional i personal.

En un primer moment, en preguntar als participants de la investigació sobre la seva formació quant a l'educació emocional, tres d'ells, sent l'E1, l'E3 i l'E4, responen que no en tenen, després, reconeixen haver rebut aquesta educació formal esdevinguda de la carrera universitària o graus. A més, l'E1 i l'E2 afegeixen que el que saben és a causa del seu recorregut vital i a l'educació informal donada de l'experiència o activitats extracurriculars. En canvi, l'E5 i l'E6 afirmen tenir-ne, gràcies a la formació que ofereix l'entitat on treballen.

Tanmateix, quan se'ls pregunta si tenen suficient informació respecte al tema, tots responen de manera directa que no, tot i això, alguns afirmen tenir-ne, però que aquesta és la que han anat trobant i aprenent de manera independent. A més, tots ells coincideixen que és un tema del qual els agradaria formar-se molt més, ja que mai és suficient. És per això que convé destacar la resposta de l'E2, el qual admet "Tengo información, pero creo que nunca es suficiente porque las personas somos complejas, nuestros sentimientos también, y no creo que sea algo que puedas dejar de aprender nunca."

Taula 8: Bloc d'informació 4 + dimensions relacionades

Bloc	4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials
Objectiu relacionat	OE4: Obtenir evidències de projectes i/o activitats en matèria d'educació emocional.
	OE5: Comprovar si s'aplica l'educació emocional de manera concreta en centres residencials.
Dimensió teòrica relacionada	3.3 Sistema de protecció i tipologia d'atenció residencial
	3.5 Aplicació de l'educació emocional en la professió social

Han estat diversos autors els que aporten estudis on s'evidencien les necessitats i dificultats més recurrents d'infants i adolescents que es troben en centres residencials. López et al. (2010) en el seu estudi, dut a terme en diverses comunitats autònomes d'Espanya, va trobar que els problemes de conducta i salut mental són recurrents entre la població acollida, relacionats amb situacions prèvies a l'abandonament. Bonet (2020) afegeix que el temps d'estada en centres de protecció també influeix en l'aparició de problemes emocionals i una reducció en el benestar. A més, segons Sala-Roca et al. (2009), el personal dels centres destaca dificultats emocionals, baixa autoestima i problemes relacionals en la infància, encara que ressalten la seva autonomia i resiliència.

La gran majoria d'aquestes dificultats, són les que apareixen en les respostes dels educadors i educadores entrevistades, evidenciant, doncs, aquestes necessitats actuals i persistents en el temps, de les quals, costa molt resoldre.

Els participants fan referència a la falta de factors i bloquejos emocionals i afectius que dificulten la gestió de les emocions, el coneixement d'aquestes, la identificació del que s'experimenta i la gestió de la frustració i l'ansietat. A més, esmenten que els nens passen de mancar de límits, normes i rutines a tenir-los tots, ressaltant la baixa autoestima amb la qual molts arriben, i per aquest motiu tenen una percepció distorsionada de la família i de les seves vivències, i són emocionalment sensibles.

Per poder treballar sobre aquestes dificultats i donar cobertura a les necessitats que s'evidencien, són molts els professionals que vetllen i aporten coneixement emocional a través d'activitats, tallers o projectes, destinats a professionals i infants/adolescents per poder aprendre i créixer personalment. Un exemple és Marzo i Galán (2020), que proposen millorar les habilitats socials dels infants i adolescents de manera integral mitjançant el treball en la quotidianitat. Dettoni (2017), fa una proposta similar, tot i que aquesta se centra en cinc eixos d'intervenció sent aquestes: identificació i gestió de les emocions, resiliència: la confiança i acceptació pròpia, l'empatia activa: educar la compassió, la resolució positiva de conflictes i assertivitat i pràctiques restauratives: una alternativa al

càstig. Finalment, Pazo (2018) proposa l'educació emocional a través de l'art mitjançant experiències pràctiques, amb l'objectiu de millorar el benestar personal i social.

Segons els resultats obtinguts de les entrevistes, només en 2 dels 3 centres seleccionats, es duen a terme activitats i tallers específics d'educació emocional. L'E1 i l'E2, expliquen que treballen l'autoconcepte, l'autoestima i l'expressió emocional a través de l'art i la pintura, en un primer moment com a intervenció puntual per, més tard, fer-ho setmanalment. No obstant això, l'E1 esmenta que "faltaría focalizar mucho más el trabajo en cuanto a la educación emocional en el centro, porque muchas veces se va un poco a hacer lo que la institución nos pide que hagamos."

L'E3 i l'E4 opten per tallers d'educació sexual, dinàmiques d'autoconeixement i xerrades de diversos temes. En qualsevol cas, tornen a coincidir amb els dos primers participants, ja que l'E4 expressa que "faltaría más dinamismo o plantearlas de manera distinta. [...] sería hacer actividades donde ellos puedan conectar con ellos mismos realmente y con su caso." En canvi, l'E6, educadora del centre que no en fa, argumenta que "Al centre com a tal no, perquè nosaltres tenim la teoria que hem de funcionar com una casa, llavors, quan hem de fer algun taller especial o alguna feina, ens adrecem a serveis del barri."

Per aquest motiu, els centres d'acolliment residencial han d'estar preparats i tenir en compte de manera explícita aquesta dimensió de cura. Álvarez (2015) argumenta que en el context residencial es busca reduir els impactes negatius de l'excessiva protecció o la negligència en el desenvolupament socioemocional, promovent entorns afectuosos i segurs que afavoreixin el benestar emocional. L'equip humà, independentment de la seva agrupació jeràrquica dins d'una institució, com seria l'equip directiu, tècnic i educatiu, s'esdevé un component clau i un motor de canvi de moltes maneres de fer. Tots plegats, de manera interdisciplinària, recullen en el Projecte Educatiu de Centre (PEC) idees i objectius comuns sobre els quals basar la seva pràctica professional.

Una vegada es pregunta als entrevistats quina és la figura professional encarregada de dur a terme aquesta vessant emocional, responen de manera conjunta que són tots i de manera transversal, tot i que destaquen especialment l'educador com a figura de referència en el quotidià, i al psicòleg com a professional encarregat de l'exploració. En canvi, hi ha discrepàncies sobre la implementació d'aquest aspecte emocional als PEC d'ambdós, CA i el CRAE. La majoria dels entrevistats, afirma ubicar l'àrea emocional al document de centre, no obstant això, reconeixen no estar segurs i no saber la periodicitat amb la qual es revisen i corregeixen per implementar o treure coses.

Prenent en consideració tot el que s'ha dit, se'ls pregunta de quina manera es trasllada a l'infant i adolescent, tot el que es treballa referent a l'educació emocional, en centres residencials. Les respostes recullen de manera molt completa tot el que es menciona anteriorment, fent menció a la creació d'eines i estratègies com a recurs de protecció i de cura per fomentar la seva resiliència i autonomia, però també, la transmissió prudent i efectiva d'aquesta informació, sigui de paraula o a través d'accions. Per tant, destaca especialment la resposta de l'E6, la qual diu que "s'emporten de la nostra part, aquesta part d'una altra manera de fer, d'una manera de tractar-los, de saber que és un bon tracte [...] fem molt de mirall."

Finalment, l'entrevista acaba amb una pregunta oberta de tancament la qual convida a explicar alguna observació més referent al tema tractat i que no s'hagi mencionat. Per això, val la pena recalcar les paraules de l'E2 referent a l'educació emocional, ja que "tiene que venir dada desde cualquier institución educativa, reglada, no reglada, formal, informal o no formal." I l'altre punt de vista que proporciona l'E4, dient que:

"hay muchos perfiles de niños y también mucha salud mental, y creo que los educadores no estamos preparados para poder recoger o cubrir las necesidades de todos [...] me siento poco preparada a veces para, quizá, darles la atención que merecen a nivel de salud mental y emocional también."

D'aquesta manera s'evidencia la importància d'abordar aquestes necessitats emocionals així com una major atenció i preparació per part dels professionals per brindar el suport necessari davant qualsevol aspecte, ja sigui salut mental, emocional, relacional, etc.

7. Conclusions

Les conclusions extretes de l'estudi s'obtenen gràcies a la recerca i interpretació exhaustiva de la informació, així com de les dades recopilades de les entrevistes realitzades. Aquest apartat pretén fer un recull estructurat de les últimes impressions i reflexions generals vers la temàtica, reconèixer aquelles limitacions trobades durant el transcurs de la investigació, i l'oferiment de propostes de recerca futures lligades a la temàtica treballada.

La recerca duta a terme inicia amb una afirmació inicial, seguida d'una pregunta de recerca a la qual se li vol donar resposta, així com, un seguit d'objectius els quals es volen assolir. De manera resumida, tenint present la concepció que l'educació emocional és molt important, especialment en les professions socials, perquè les evidències teòriques així ho diuen, com es pot fer un pas més enllà i arribar a conscienciar, transmetre i incorporar tots aquests coneixements a les persones que atenem?

Doncs bé, l'objectiu de la investigació, basat en la curiositat de saber si s'implementa o es té en compte la cura emocional d'infants i adolescents en centres residencials, s'assoleix de manera satisfactòria, igual que els objectius específics de la recerca, centrats en la divulgació dels conceptes més teòrics que envolten l'educació emocional, la recerca de formació en matèria d'educació emocional que reben els professionals, la identificació de l'aplicació del concepte de manera professional i personal, la recerca d'evidències pràctiques envoltant la temàtica i, saber si es du a terme o no, i de quina manera.

Recollint els relats dels diferents autors citats al treball i les veus dels educadors i educadores participants de les entrevistes, tots ells reconeixen la importància i necessitat de l'educació emocional, tant en ells mateixos com a l'hora d'impartir-la i predicar-la als centres residencials, incidint, així, en la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional i l'educació emocional, de manera constant i transversal, des dels primers moments de vida i donada des de qualsevol institució educativa.

Existeix molta informació respecte al tema, ja sigui en llibres, articles, tesis, etc., així com continguts agrupats en diverses assignatures de graus universitaris d'educació social o cicles formatius d'integració social, que sovint coincideixen en contingut. Tanmateix, de manera generalitzada, sorgeixen neguits entre professionals perquè es comenta no tenir suficient informació i recursos per treballar-ho, i, en cas de fer-ho, freqüentment es planteja de manera insuficient i poc efectiva.

Aquest pensament suposa un bloqueig professional molt gran, ja que impedeix l'eficàcia i l'eficiència de la tasca professional. Realment, tots ells, creuen que és de vital importància incidir en el tema de manera holística, però es veuen incapacitats o creuen no ser suficient per a la formació rebuda, especialment a nivell emocional i de salut mental. Cada vegada més, es troben davant casos més complicats amb necessitats encreuades i complexes que necessiten una atenció individualitzada, i els hi és més complicat gestionar i sostenir de manera adequada certes situacions.

Els documents professionalitzadors, com a guia de la professió, han estat i són de gran ajuda davant l'inici de la formació i per anar-ho revisant en cas de dubte, no obstant això, s'han d'actualitzar, especialment el catàleg de funcions i competències de l'educadora i l'educador social. Això s'esdevé a causa de la seva antiguitat, la manca de l'àrea intrapersonal, i la necessitat de fer modificacions, fent explícites moltes de les competències que venen implícites, com per exemple: la dimensió relacional, la dimensió emocional, la contenció, etc., les quals cometen l'error de pressuposar que tothom les té adquirides o les adquiriran a un "nivell òptim" amb formació acadèmica.

Les educadores i educadors socials com bé s'esmenta amb anterioritat, supleixen de manera temporal, l'entorn familiar, i consegüentment, el rol referent de pares. A banda d'això, els infants i adolescents acollits en centres de protecció, sovint es troben en situacions de vulnerabilitat i desprotecció, fet que implica una manca de referents, o un marc de referència distorsionat o disruptiu. El fet d'actuar com a mirall, comporta certa pressió i nervis, ja que es vol educar de la millor manera possible, però, a l'hora, també mostra la part més vulnerable, transparent i sincera dels referents. Perquè, més enllà de ser professionals de l'educació social, som persones i ens equivoquem i aprenem igual.

Per dur a terme la nostra tasca, és igual d'important tenir cura i educar a les persones que atenem, com de nosaltres mateixos. Però, qui ajuda a qui dona ajuda? Doncs bé, totes les persones entrevistades reconeixen l'ajuda del psicòleg com a eina útil i fonamental de buidatge de malestans professionals i personals. Tanmateix, destaquen la importància dels hàbits d'autocura i la necessitat de més formació en matèria d'educació emocional per poder aprendre i millorar el seu benestar així com el de les persones que atenen.

En un altre ordre de coses, algunes de les **limitacions** de l'estudi impliquen: volum de temes a tractar, manca d'entrevistats i manca de centres participants.

En iniciar la recerca, ens trobem amb un gran volum d'informació que costa seccionar en els temes resultants, ja que només alguns donaven resposta a la recerca plantejada. Al principi trobava molt poca informació relacionada a la formació professional en quant educació emocional dels professionals socials, així com d'evidències pràctiques en centres

residencials. La dificultat presentada d'això suposava un esforç extra i la dedicació de molt més temps per poder arribar a aconseguir la informació esperada.

Finalment, la recerca abastava un gran nombre de participants i centres, de manera que s'impliqués en l'estudi, gran part del territori català. A causa d'una baixa participació, es van dur a terme sis entrevistes de tres centres diferents, els quals han estat de gran ajuda en la realització de l'estudi, no obstant això, la participació de més professionals i més centres residencials, incloent-hi altres tipologies, hagués estat clau per a una mirada molt més àmplia i generalitzada sobre la temàtica i les veus dels professionals socials en actiu.

Per tot això esmentat, si hagués de continuar amb la recerca feta fins ara, una **proposta de futur** seria abastar a un major nombre de professionals de l'educació social així com d'altres disciplines, com psicòlegs, pedagogs, terapeutes familiars, etc., per adquirir nous punts de vista i analitzar la necessitat i la importància que li donen a l'educació emocional des d'altres professions. D'igual manera, fer una recerca quantitativa o un qüestionari ràpid, però complet, a tots els centres possibles de Catalunya, aportaria més fiabilitat i evidències numèriques i percentatges sobre l'aplicació de l'educació emocional al territori.

A mètode de conclusió, he de dir que, abans de l'estudi sí que pensava que l'educació emocional era important i que no s'estava fent prou per promoure-la dins la societat en general, però especialment en contextos de vulnerabilitat, però sí que s'evidencia molta preocupació entre els professionals.

Si no hagués fet aquesta recerca m'hauria quedat amb la convicció conformista, errònia i pessimista de "no s'està fent res", però no hagués pogut veure que realment existeix una inquietud, i un interès real, també dins l'àmbit acadèmic perquè, sense pressa, però sense pausa, cada vegada s'està incorporant més. La bona notícia que s'extreu de l'estudi és que anem cap a una presa de consciència col·lectiva des de la part acadèmica i professional que conflueixen cap a afirmar i tenir la voluntat d'incorporar això en un futur pròxim. Un factor en contra seria que, avui dia, a la pràctica, no hi ha una sistematització de l'aplicació i ni tan sols una obligació normativa de fer-ho explícit.

La realitat és que ni tan sols en els documents de referència com a professionals s'evidencia de manera explícita les competències de l'educador, ja que moltes de les nostres tasques com a educadores no s'inclouen/recullen, o no s'especifiquen en el tipus de funció que han de dur a terme. I, el resultat és que depèn de la mà i la praxi que cadascú desenvolupi, generant així, cert neguit i preocupació en el professional per veure si està fent bé les coses o si les està fent el suficientment bé.

8. Bibliografia i Webgrafia

- ASEDES i CGCEES (2007). *Documents professionalitzadors*. https://www.ceesc.cat/images/simplefilemanager/556d9518310849.79010543/Doc_prof_cat.pdf
- Álvarez Gómez, Marta. (2015). *L'afectivitat en el vincle professional en entorns residencials, configuració i gestió*. [Treball Final de Grau, Universitat Ramon Llull]. Recercat <https://www.recercat.cat/handle/2072/254986>
- Bermejo, R. C. (2018). Resiliència e intel·ligència emocional. Variables de protecció en menors residents en recursos de protecció. *Pedagogía social: revista interuniversitaria*, (32), 139-149. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6621677>
- Bisquerra Alzina, R., & Pérez Escoda, N. (2012). Educació emocional: estratègies per a su puesta en pràctica. *Avances En Supervisió Educativa*, (16). <https://doi.org/10.23824/ase.v0i16.502>
- Bisquerra, R. (2012). ¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y la adolescencia. <https://faros.hsjdbcn.org/es/cuaderno-faro/como-educar-emociones-inteligencia-emocional-infancia-adolescencia>
- Bisquerra, R., i Pérez, N. (2007). Las competencias emocionales. *Educación XX1*, 10, 61-82. <http://www.ub.edu/grop/wp-content/uploads/2014/03/Las-competencias-emocionales.pdf>
- Bonet Mas, C. (2020). *Riesgo de suicidio e inteligencia emocional de los adolescentes en acogimiento residencial*. [Tesis doctoral, Universitat Ramon Llull]. <http://hdl.handle.net/10803/670270>
- Cervantes, M. C. M., i González, M. L. G. (2017). Desarrollo de competencias emocionales en pre-adolescentes: el papel de padres y docentes. *Revista electrónica interuniversitaria de formación del profesorado*, 20(2), 221-235. <https://eprints.ucm.es/id/eprint/29989/>
- De Toscano, G. T. (2009). La entrevista semi-estructurada como técnica de investigación. *Graciela Tonon (comp.), Reflexiones latinoamericanas sobre investigación cualitativa*, p.45-73. Prometeo Libros-Unlam. https://colombofrances.edu.co/wp-content/uploads/2013/07/libro_reflexiones_latinoamericanas_sobre_investigacin_cu.pdf#page=48

- Dettoni, P. (2017). *Educació emocional: guia d'intervenció*. Fundació Catalunya La Pedrera. https://www.fundaciocatalunya-lapedrera.com/sites/default/files/2019-10/Guia_edu_emocional_PAE_2.pdf
- Enciclopèdia Catalana. (2023). *Educació*. Recuperat el 18 abril de 2023. <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/educacio>
- Fundació Pere Tarrés. (2023). Grado en Educación Social. <https://www.peretarres.org/es/facultad/estudios-universitarios/grados/grado-educacion-social-barcelona>
- García, N. D. (2022). Respetar, respetándonos. *RES: Revista de Educación Social*, (35), 27. <https://eduso.net/res/wp-content/uploads/2022/11/res-35.-VIII-Cong.-2etapa.mesa-coloq.respeto.noelia.pdf>
- Gardner, H. *Inteligencias múltiples: la teoría en la práctica*. Paidós. 2005
- Goleman, D. (1996). *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairos.
- Gordillo, F., Mestas, L., Salvador, J., Pérez, M. Á., Arana, J. M., i López, R. M. (2015). Diferencias en el reconocimiento de las emociones en niños de 6 a 11 años. *Acta de investigación psicológica*, 5(1), 1846-1859. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2007-48322015000101846
- Labrador, E. (2012). *L'educació emocional i els infants de CRAE*. [Treball final de màster, Universitat de Lleida]. <https://masterpsicopedagogia.udl.cat/export/sites/Psicopedagogia/.content/documents/1415/tfm/labrador.pdf>
- Lantieri, L, i Goleman, D. (2009). *Inteligencia emocional infantil y juvenil: ejercicios para cultivar la fortaleza interior en niños y jóvenes*. Aguilar.
- Lirio Castro, J., i Medina Bernáldez, L. (2021). La gestión de las emociones en profesionales de la Educación Social en el ámbito de la protección de menores. *Márgenes Revista De Educación De La Universidad De Málaga*, 2(1), 112-129. <https://doi.org/10.24310/mgnmar.v2i1.10119>
- Lizeretti, N. (2012). *Terapia basada en inteligencia emocional: Manual de tratamiento*. Milenio.

- Llosada Gistau, J., Montserrat Boada, C., i Casas Aznar, F. (2017). ¿Cómo influye el sistema de protección en el bienestar subjetivo de los adolescentes que acoge?. *Sociedad e Infancias*, 2017, 1, 261-282. <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/15466>
- Magro, L. D. (2012). Infancia y adolescencia en acogimiento residencial. *Conductas Exteriorizadas–Interiorizadas y Evaluación del Apego*. [Tesis doctoral, Universidad Autónoma de Barcelona]. <http://hdl.handle.net/10803/117588>
- Marzo Arpón, M. i Galán Sanz, P. (2020). Percepcions dels joves tutelats i extutelats sobre l'atenció residencial rebuda pel sistema de protecció català. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 76, 173-194. <https://hdl.handle.net/11162/209631>
- Marzo, M. (2009). *Educador social i infància en situació de risc: L'atenció residencial a infants i adolescents a Catalunya*. Generalitat de Catalunya.
- Pazo, I. (2018). La educación emocional a través del arte para menores en acogimiento residencial. *RES, Revista de Educación Social*, 27, 203-220. https://eduso.net/res/wp-content/uploads/2020/06/eduarte_res_27.pdf
- Sala Roca, J. (2019). Parentalidad profesional en el acogimiento institucional: propuesta para mejorar la atención a los niños acogidos en centros de protección. *Pedagogía social: revista interuniversitària*, 34, 98-109. <https://hdl.handle.net/11162/228746>
- Serbia, J. M. (2007). Diseño, muestreo y análisis en la investigación cualitativa. *Hologramática*, 4(7), 3, 123-146. https://cienciared.com.ar/ra/usr/3/206/n7_vol3pp123_146.pdf
- Solomando Segador, I. M. (2015). *Inteligencia emocional en los centros de acogida de menores de la Comunidad Autónoma de Extremadura: diseño de una propuesta innovadora*. [Trabajo Final de Grado, Universidad de Extremadura]. https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/212150/TFGUEx_2015_Solomando_Segador.pdf?sequence=1
- Tatay Rasero, S. (2022). *El autocuidado del profesional en los centros de protección de menores*. [Trabajo Final de Grado, Universidad Pablo Olavide]. <https://rio.upo.es/xmlui/bitstream/handle/10433/13903/Tatay-Rasero-S-TFG-GTS-22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Universitat de Barcelona. (2023). Grado en Educación Social.
<https://web.ub.edu/es/web/estudis/w/grado-G1028?subjects>
- Vasilachis, I. (2019). Estrategias de investigación cualitativa. *Editorial Gedisa*.
<http://investigacionsocial.sociales.uba.ar/wp-content/uploads/sites/103/2013/03/Estrategias-de-la-investigacin-cualitativa-1.pdf>

ANNEX

ÍNDEX

1. Aspectes ètics.....	55
1.1 Informació per als participants.....	55
1.2 Consentiment informat.....	56
2. Guió de l'entrevista.....	57
3. Transcripció entrevistes.....	59
4. Taula de resultats.....	97

1. Aspectes ètics

1.1 Informació per als participants

Comitè d'Ètica de la Recerca

INFORMACIÓ PER ALS PARTICIPANTS

La investigadora Judith Sanabra Cabra, de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la Universitat Ramon Llull, està duent a terme el seu treball final de grau sobre l'educació emocional en centres residencials.

El projecte té per objectiu conèixer com s'està duent a terme i/o tenint en compte el vessant i cura emocional dels infants i adolescents dels centres residencials de Catalunya. En primer lloc, s'ha realitzat una recerca qualitativa per poder entendre el context en el qual s'incidirà a la investigació, i, en segon lloc, per poder complementar i contrastar informació, unes entrevistes a professionals del col·lectiu a investigar. En el context d'aquesta recerca li demanem la seva col·laboració perquè es vol investigar sobre la capacitació professional i personal en matèria d'educació emocional i el paper que aquesta juga a la pràctica de les nostres intervencions als centres, ja que vostè compleix els següents criteris d'inclusió en ser un/a professional del camp social treballant en el col·lectiu d'infància i adolescència.

Aquesta col·laboració implica participar de manera puntual en les entrevistes dutes a terme, les quals tindran una durada d'uns vint minuts aproximadament i estan formades per dotze preguntes relacionades amb la temàtica a treballar i l'experiència del/la professional en el camp.

Tots els participants tindran assignat un codi que evitarà la identificació directa del participant amb les respostes donades, garantint totalment la confidencialitat. Les dades que s'obtinguin de la seva participació no s'utilitzaran amb cap altra fi diferent de l'explicitat en aquesta recerca, sent tractades de manera confidencial sota la responsabilitat de l'investigador principal. Aquestes dades quedarien protegides mitjançant la Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dades Personals i garantia dels drets digitals; i únicament en tindrà accés la investigadora Judith Sanabra Cabra.

Es podrà dirigir en qualsevol moment a l'IP o la institució del qual pertany, per a exercir els seus drets que reconeix la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dades Personals i garantia dels drets digitals. En la pàgina web de la institució al qual pertany l'IP trobarà més informació sobre la seva política de protecció de dades i la manera d'exercir els seus drets.

A la seva disposició per a resoldre qualsevol dubte.

1.2 Consentiment informat

Comitè d'Ètica de la Recerca

CONSENTIMENT INFORMAT

Jo, ..., major d'edat,
amb DNI ....., actuant en nom i interès propi

DECLARO QUE:

He rebut informació sobre el Treball Final de Grau: l'educació emocional en centres residencials, del qual se m'ha lliurat el full informatiu annex a aquest consentiment i per al qual se sol·licita la meva participació. He entès el seu significat, m'han estat aclarides els dubtes i m'han estat exposades les accions que es deriven d'aquest. Se m'ha informat/a de tots els aspectes relacionats amb la confidencialitat i protecció de dades quant a la gestió de dades personals que comporta el projecte i les garanties preses en compliment del Reglament General de Protecció de Dades i de la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

La meva col·laboració en el TFG és totalment voluntària i tinc dret a retirar-me del mateix en qualsevol moment, revocant el present consentiment, sense que aquesta retirada pugui influir negativament en la meva persona en cap sentit. En cas de retirada, tinc dret al fet que les meves dades identificadores siguin suprimits, exceptuant que es podrien conservar si s'anonimitzen de manera que es poden vincular a la meva persona.

Així mateix, renuncio a qualsevol benefici econòmic, acadèmic o de qualsevol altra naturalesa que pogués derivar-se del projecte o dels seus resultats.

Per tot això,

DONO EL MEU CONSENTIMENT A:

- 1. Participar en el Treball Final de Grau sobre l'educació emocional en centres residencials.*
- 2. Que la persona de recerca, Judith Sanabra Cabra com a investigadora principal, pugui gestionar les meves dades personals i difondre la informació que el projecte generi. Es garanteix que es preservarà en tot moment la meva identitat i intimitat, amb les garanties establertes en el Reglament General de Protecció de Dades i en la Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals i normativa complementària.*
- 3. Que la investigadora Judith Sanabra Cabra conservi tots els registres efectuats sobre la meva persona en suport electrònic, amb les garanties i els termes legalment previstos, si estiguessin establerts, i mancants previsió legal, pel temps que fos necessari per a complir les funcions del projecte per a les quals les dades van ser recollides.*

En Barcelona, el / / 2023

[SIGNATURA PARTICIPANT]

[SIGNATURA DE L'IP]

2. Guió de l'entrevista

---

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?
- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?
- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?
  - Autoobservació
  - Observació de l'entorn
  - Introspecció
  - Meditació
  - Control del estrès i/o frustració
  - Assertivitat
  - Autoafirmacions positives
  - Autoestima
  - Autoconfiança
  - Escolta activa
  - Empatia

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?
- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?
- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?
  - o En cas de respondre **no/no sé**: Has fet alguna formació o has cursat alguna assignatura relacionada amb l'adquisició d'habilitats socials, la consciència emocional, la regulació emocional, etc.?
- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

- En cas de respondre **sí**:
  - Si no s'especifica:
    - S'aborda de manera grupal, individual o les dues?
    - Diries que s'està implementant en el quotidià?
  - Quin resultat ha tingut o està tenint?
  - Creus que és o ha estat suficient?
    - En cas de no ser-ho que creus que faltaria?

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

- Si no s'especifica: Creus que hauria de venir inclosa en el PEC? Per què?
  - Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?
  - Qui ho revisa o ho canvia?
  - Qui decideix com es traspasa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)
  - En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

3. Transcripció entrevistes

ENTREVISTA 1

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Sí, obviament, la educación emocional es un aspecto superimportante, sobre todo cuando nos referimos a la infancia y la adolescencia. Sobre todo, en estos contextos de vulnerabilidad y en riesgo de exclusión social, etc., tenemos que tener en cuenta que es un colectivo específico que se marca en una situación un poco atípica a lo que podemos conocer hoy en día, y que su desarrollo muchas veces, o sus relaciones, no han sido, a lo mejor del todo saludables o han pasado cosas en su vida que las han marcado. Entonces, por lo tanto, es importante trabajar en esta educación emocional porque al final, esto se trata de como una persona, en este caso un niño, una niña o un adolescente, consigue estar bien a nivel de salud mental, que también le repercute en su bienestar general, o sea, el emocional al final, le repercute en su vida, en lo que le acontece ahora, en lo que le acontecerá.

Por tanto, la educación emocional, así, en pocas palabras, para mí, sería conseguir trabajar en estos contextos para que si, previamente, estaba un poco, entre comillas, muchas comillas, desequilibrada, poder encauzarla y acompañar a esta persona para poder intentar que dentro de su contexto y su vida pueda tener un bienestar que le haga poder seguir adelante con su vida y poder conseguir lo que se proponga.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

Sí, intento, sobre todo, también porque esto es una cosa que se refleja mucho en el trabajo, también en mis relaciones personales, por lo tanto, es algo que intento cuidar bastante, aunque, obviament, somos personas y tenemos nuestros momentos, pero intento que sea una parte protegida de mí para, en este contexto y trabajando con este colectivo, poder acompañar de una manera más efectiva a estas personas.

¿De qué manera lo trabajo? Pues no sé, un poco teniendo, por ejemplo, ratos para estar con una, sentarte, escuchar música, leer, etc., no sé, tener un rato para ti, para estar con tu gente, para estar bien, también permitirte estar mal, porque también pasamos y acompañamos procesos que son difíciles y también es algo que no solo se queda en el trabajo, es algo que también te puedes llevar a casa. Intentando tener estos momentos de cura con una misma, tomándote espacio, reflexionando, sobre todo, o no, distrayéndote y ya.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (POC)
- Observació de l'entorn (MOLT)
- Introspecció (MOLT)
- Meditació (POC)
- Control del estrès i/o frustració (MOLT)
- Assertivitat (MOLT)
- Autoafirmacions positives (POC)
- Autoestima (POC)
- Autoconfiança (MOLT)
- Escolta activa (MOLT)
- Empatia (MOLT)

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

Como ya he dicho, se trata de un momento de la vida de estas personas en el cual por un motivo se las tiene que retirar de su hogar, de su familia, de su contexto, y al final la finalidad de los centros es acompañar a estas personas para que consigan ser lo mayor resilientes posibles que ellas puedan, y se vean capaces. Es decir, trabajar a través de algo que ellas o ellos no han hecho, por así decirlo, ya que muchas veces les viene influenciado por lo que familiares o cosas han sucedido en su vida, entonces, acompañarlas en este proceso para que puedan, pues eso, continuar con su vida de la mejor manera posible, haciéndoles un acompañamiento y dándoles herramientas, pero también cubriéndoles las necesidades básicas.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Dentro del centro la función, como ya he dicho, es sobre todo hacer un acompañamiento. Opino que, para mí, el mejor acompañamiento es uno horizontal, el que se trabaja con la persona, se escucha las necesidades, el que entiende por lo que la otra persona está pasando, etc., entonces es para mí también, ser educadora en estos contextos y estas situaciones, es saber hacer intervenciones socio educativas que se adecuen al momento y la situación de la niña o el niño, y también saber poner límites a cualquier situación, porque también, muchas veces, de lo que vienen de fuera, pues hay que establecer un poco de límites y trabajar sobre los objetivos que se pueden plantear a un corto/largo periodo de plazo. Pero eso, principalmente, acompañar e intervenir con las niñas y los niños, desde sus necesidades.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

Sí, totalmente. Tambien creo que hace falta mucha educación sobre esto, porque desde mi experiencia en la facultad no se nos enseñó a tener estas herramientas, no sé, "tips" de cómo gestionar según qué cosas, que métodos puede haber para trabajarlo con una misma y, como ya he dicho, también es muy importante para luego reflejarlo en tu trabajo. Entonces sí que es importante tener esta educación emocional para poder acompañar de la mejor manera posible, porque al final esto desemboca en cómo esta niña, niño o adolescente puede continuar su vida y puede trabajar con las herramientas que se les da o se tiene.

Y si pienso que se tiene en cuenta, pero, más que a nivel del centro, es más a nivel profesional, o sea, a nivel de cómo cada educadora hace sus intervenciones y plantea la manera en que trabaja con sus tutorandas y con todas las niñas o niños que estén en el centro. ¿Qué se promueve? Se intenta promover, obviamente. ¿Qué muchas veces la situación en el momento no es la más adecuada ni la más idónea? Pues también. ¿De qué manera? Pues intentando encontrar espacios de mucha escucha, de mucho hablar, de mucho conocerse y crear vínculo, pero ya te digo que es un poco a nivel de cómo cada educador enfoca su praxis.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

No, ninguna. Considero que lo que yo, mínimamente, pueda saber de educación emocional es un poco por lo que vas superando en la vida, con lo que te viene vas haciendo y encontrando tus propias herramientas para poder tener formarte un poco en ti misma y en cómo puedes luego, en este caso hacer que se pueda dar o intentarlo con los niños, niñas y adolescentes.

- o En cas de respondre **no/no sé**: Has fet alguna formació o has cursat alguna assignatura relacionada amb l'adquisició d'habilitats socials, la consciència emocional, la regulació emocional, etc.?

Sí, existe alguna asignatura en la facultad. También tengo que decir que la de habilidades sociales era optativa, aunque yo la tenía reconocida porque hice un ciclo superior de educación infantil, pero si, se trabajan las habilidades sociales, en cómo las emociones nos pueden afectar, pero, así como haber hecho alguna asignatura en la facultad no,

porque la tenía convalidada, y más allá de lo que hice en el ciclo, no he tenido esa experiencia.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

Como ya he dicho, no sé si tengo la información que es la que tiene que ser, pero es lo que he aprendido en mi vida y es lo que al final utilizo y lo que parece que funciona. Pero no descarto en algún momento obtener más información, siempre estoy abierta a conocer estos mundos, bueno, a conocer más allá de todo lo que tiene que ver y sobre todo que me ayude a mejorar mi praxis laboral.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Las dificultades emocionales que más se ven en el centro con las adolescentes, bajo mi punto de vista es, principalmente, la dificultad que tienen para manejar la frustración, que no saben superar según qué circunstancias, en esto juega un papel la inseguridad emocional y la inestabilidad también. Por tanto, hay dificultad en la gestión de estas emociones que muchas veces acaba como lo conocemos coloquialmente como brotes.

Dificultades emocionales también podrían ser frustración en el momento en el que les ponen límites que antes no tenían, también cuando están tristes, el manejo de esas situaciones cuando les acontecen cosas fuera del centro, situaciones que no saben manejar y, por tanto, creo que los factores que más influyen sobre esto, muchas veces, es el poco estímulo de educación emocional que han recibido, sobre todo por la situación y el contexto en el que se encuentran y la causa que las ha hecho estar desamparadas, etc. Y en definitiva, eso, los factores emocionales, afectivos y/o la carencia de estos, hacen que tengan estas dificultades emocionales.

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

Sí que es verdad que muchas de las actividades se tienen que adecuar un poco a las niñas, niños y adolescentes que haya en ese momento, entonces, muchas veces, según qué situación tienen, muchas veces es más complicado hacer según que talleres, ya sea por edad, porque no les apetece, porque se cierran a ello, etc., pero de repente encuentras un día que haces un taller en el que pones una hoja y empezamos a hablar: "ponme una

frase de aquí”, “ponme una frase de allá”, “pues a mí me gusta esto de ti”, “a mí no me gusta esto de ti”, y así. Es verdad que hay talleres marcados, por ejemplo, de sexualidad y todo esto, pero también es un poco adaptado al día a día, porque ya te digo que en un centro de acogida es un poco lo que va sucediendo, pero así es.

A lo que sí, por ejemplo, cuando yo hice prácticas de la universidad en este centro, tenía que hacer un taller y mi propuesta fue, hacer una intervención donde se trabajara, a través del arte terapia, el autoconcepto y la autoestima que tiene cada adolescente. La finalidad era hacer un collage, entonces a través de los diferentes materiales que se proponían, la música que se propuso, etc., se consiguió hacer un momento bastante chulo, en el cual las niñas tuvieron la oportunidad de conectar con ellas mismas, crear su propia obra artística, luego incluso, alguna quiso explicarla, otras no. Por ejemplo, unas pusieron un sofá porque les recordaba a las conversaciones familiares que tenían juntos en el sofá de su casa, otras pusieron animales porque tenían mascotas, etc. Esta actividad es un ejemplo de lo que yo considero que fue importante en su día y que hoy en día la volvería a hacer sin ninguna duda, una propuesta que, para mí, tiene bastante carácter de educación emocional.

- En cas de respondre **sí**:
  - Si no s'especifica:
    - S'aborda de manera grupal, individual o les dues?

Normalmente, los talleres son a nivel grupal, pero muchas veces los grupos acaban reducidos a cuatro niñas, a veces dos, a veces te encuentras que haces un taller con una... Muchas veces llamamos taller a lo que a lo mejor puede ser una conversación o un momento en el que, de repente, estás trabajando la educación emocional y no te das cuenta y lo has trabajado, depende del momento.

- Quin resultat ha tingut?

Pues fue bastante guay. Yo salí muy contenta en su día y las niñas, por el “*feedback*” que me hicieron, estuvieron bastante contentas, muy a gusto. También estuve muy pendiente a las peticiones de música que me hacían, así que creamos un rato en el que, tanto niñas como educadoras, estuvimos haciendo nuestra propia obra a nivel individual y grupal al compartir.

- Creus que ha estat suficient?

Este taller, en ese momento, sí. Pudo haber trascendido en hacer muchas más actividades con el mismo hilo del arte terapia y se podría seguir trabajando, si se encontrara el momento y el espacio adecuado por el ritmo de vida que hay en el centro. Pero sí, creo que fue suficiente para ese momento y que fue una buena introducción para entrar en la educación emocional a través del arte con las niñas, pero se quedó ahí.

Estaría muy bien seguir, o empezar, a ser más conscientes, aunque no se trabaje de forma transversal, de la creación de talleres, incluyendo como objetivo principal el trabajar la educación emocional. Considero que, aunque se trabaje y cueste muchas veces encontrar el momento para hacer esto de manera grupal con unos objetivos marcados de proyecto, lo tenemos que hacer posible. Es verdad también que se hacen cursos para educadores en los cuales se prepara al profesional para acompañar a las niñas, que al final, se nota y refleja en el acompañamiento y las intervenciones. Por ese motivo es importante prepararnos a nosotras para acompañar de la mejor manera posible a estas personas y, igual que he dicho antes, esto nos nutre a nivel laboral pero también a nivel personal.

Por tanto, creo que faltaría focalizar mucho más el trabajo en cuanto a la educación emocional en el centro, porque muchas veces se va un poco a hacer lo que la institución nos pide que hagamos, entonces en todo este barullo de cosas se nos olvida un poco el foco de lo que se trabaja con un objetivo claro, porque da igual, aunque sea con un baile, que se hace, pero creo que se debería hacer más.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

A ver, yo creo que ahí jugamos un papel un poco todas las personas que intervenimos con las niñas. Es verdad que el equipo técnico, en este caso, la psicóloga, la pedagoga, el terapeuta familiar y la trabajadora social, llevan esta parte más técnica, ya que con ellos disponen de un momento donde se les requiere más bien que se expresen. Pero a nivel trabajar la educación emocional, creo que todas somos partícipes en ese momento y que las educadoras también tenemos un rol superimportante porque somos las que estamos ahí, veinticuatro horas al día, siete días a la semana, todos los días del año y que todas, en algún momento u otro, somos las que tenemos que estar ahí para trabajarlo con ellas.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

Si, se recoge la cura emocional en el PEC en las metodologías pedagógicas, un poco siguiendo las líneas que se trabajan en el centro, pero sobre todo en relación con la infancia. Pero también tengo que decir que aparte, entre el equipo, en algunas de las reuniones del equipo educativo, si viene una persona externa al centro, de la empresa, que viene para hablar de los malestares del equipo, para que nos expliquemos, para que digamos cómo estamos, y bueno, entre comillas a veces se desarrolla de forma útil. Entonces se trabaja y se recoge, pero considero que debería ser mucho más desarrollado todo esto referente a la educación emocional.

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

Pues el proyecto educativo de centro se revisa cada tres años y esto sirve para ver, en el transcurso de este trienio, si se han seguido las líneas que se habían planteado y ver si se pueden proponer cosas nuevas, aunque, igual que se revisan, también, otras memorias normativas, se intenta un poco adecuarse al contexto actual, a la situación que vivimos, etc. Entonces se intenta que sea acurada a la realidad, aunque, referente al trabajo de la educación y la cura emocional, lo que muchas veces queda en el papel, luego va a la intervención de cada uno.

- Qui ho revisa o ho canvia?

Se redacta bajo la supervisión de la subdirectora y el director, aunque no estoy muy segura, y creo que lo redactan las coordinadoras. Las educadoras opinan y todo eso, pero redactarlo, así como las memorias anuales, las redactan las coordinadoras de los turnos.

- Qui decideix com es traspasa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

Pues el traspaso lo hacen tanto la educadora referente como la técnica referente porque son las que más hacen la función de "hilo", ya que son las que finalmente redactan el Proyecto Educativo Individualizado (PEI) y el Informe Tutorial de Seguimiento Educativo (ITSE). Entonces, a nivel concreto, lo llevan a cabo esas referentes, pero la cura emocional reflejada en el PEC, a nivel general y siguiendo la línea pedagógica, aunque no sea algo que te leas todos los días, si es algo con lo que trabajas y todo influye en la praxis individual y de manera conjunta entre el equipo de educadoras.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

Pues siempre cuentas con el apoyo de tu equipo, de tus compañeras y compañeros, así como del director y subdirectora, que muchas veces tienen palabra en las intervenciones, aunque depende de la intervención que sea.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

Pues al final muchas veces se trabaja en pequeñas cosas, bueno, pequeñas y grandes cosas, como son: las actividades y los talleres, el PEC, de manera individual con cada niña o a nivel grupal en conversaciones, etc., y creo que la manera en la que se traslada, o se debería trasladar, es, que estas intervenciones no se queden ahí como intervenciones en el centro si más, sino que se desarrollen o se creen herramientas con las cuales este niño, niña o adolescente, al final, cuando salga del centro o en su vida, empezando desde este momento y posterior, pueda tener estas herramientas que les sirvan de ayuda para salir de ciertas situaciones y que le puedan animar a seguir para adelante en sus metas y con todo lo que se propongan.

Entonces, concluyendo un poco, creo que la clave es en que estas intervenciones no solo se queden ahí, sino que se creen herramientas y estrategias para que estos niños y niñas sean capaces de gestionar y de saber curar muchas cosas en su vida y puedan cuidarse a ellos mismos trabajando, de esta manera más implícita, la educación emocional.

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

Podría hablar del tema mucho más, pero no, yo creo que las preguntas son bastante interesantes, igual que el tema.

ENTREVISTA 2

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Para mí es aprender a conocer y gestionar las emociones que sentimos y como las exteriorizamos, verbalizamos y expresamos y como las reconocemos en los demás y en nosotros mismos. Entonces, el tener estabilidad creo que se consigue a través de tener educación emocional y conocer más sobre este ámbito. ¿Si es importante para mí? Obviamente, sí, porque te da una visión más amplia, más personal y mucho más real, tanto de ti mismo, como del resto de personas que conviven contigo.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

Sí, creo que además, en la profesión de educador, es algo obligatorio y necesario para sobrevivir y bueno, personalmente llevo yendo a terapia más de un año y creo que todo el mundo debería preocuparse de lo que pasa por su cabeza y por su cuerpo en general, porque, por mucho que las emociones sean algo intangible, lo que genera en nosotros y en nuestro cuerpo a veces es muy tangible, entonces tenemos que aprender a conocerlo, sí.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (MOLT)	- Autoafirmacions positives (MOLT)
- Observació de l'entorn (POC)	- Autoestima (MOLT)
- Introspecció (POC)	- Autoconfiança (MOLT)
- Meditació (GENS)	- Escolta activa (MOLT)
- Control del estrès i/o frustració (MOLT)	- Empatia (MOLT)
- Assertivitat (POC)	

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

Normalmente, la población con la que trabajamos en centros residenciales suele ser una población muy vulnerada, tanto física como emocionalmente, entonces creo que la principal tarea, en este caso, centros de acogida en los que se da una primera acogida

y un primer contacto, sería servir de colchón emocional para todo lo que sucede en la vida de esa persona y permitirle tomar un paso hacia atrás y una distancia para verlo con perspectiva, respirar y analizar lo que está pasando, porque no todo se puede hacer con prisa y rápido. Entonces tiene que haber en algún momento un impasse para poder analizarlo y entender qué pasa.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Siempre acompañar, escuchar y adaptarme para poder dar las herramientas que cada persona necesita en caso de que yo se las pueda otorgar. O sea, para mí, la observación, el diálogo y el criterio son cosas muy importantes y muy inmediatas en el trabajo.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

Sí, se necesita. Al final estás tratando con personas, en mi caso trabajo con personas adolescentes donde las emociones juegan un papel mucho más crucial y más importante y es todo mucho más visceral, entonces me parece muy importante.

Creo que se trabaja en general, por lo que yo conozco, menos de lo que me gustaría, se delega mucho en equipos psicológicos y psiquiátricos, que me parece bien, porque al final somos un equipo, trabajamos de manera multidisciplinar, pero al final, los centros residenciales, son sitios donde esas personas viven, y, aunque las personas que trabajamos ahí estemos muy preparadas y muy formadas, hay veces que las necesidades del momento no te permiten trabajar las cosas en la profundidad que querrías, entonces creo que se le da menos cabida de la que me gustaría y de la que haría falta.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

Sí, si no recuerdo mal, durante la carrera de educación social, tuvimos algunos congresos y charlas de educación emocional, aparte, en una de las asignaturas tuvimos un simposio sobre un emocionario, que me gusto un montón. Y bueno, yo, como educación informal he recibido mucha porque formaba parte de un grupo "scout" cuando vivía en mi ciudad, y el tema de la educación emocional ha sido algo muy transversal desde que era muy pequeño hasta ahora, así que siento que de diferentes maneras he tenido mucho contacto con la educación emocional.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

Tengo información, pero creo que nunca es suficiente porque las personas somos complejas, nuestros sentimientos también, y no creo que sea algo que puedas dejar de aprender nunca. Por eso creo que es importante renovarse, estar abierto a diferentes posibilidades y aprender, no solo a través de ti, sino también, a través de los demás, que eso en nuestro trabajo que es muy fácil y muy peligroso también.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Para mí, lo más importante es el conocimiento de emociones y sentimientos, el poder identificar lo que está pasando por sí mismas y la gestión de la frustración, creo que, esto y la ansiedad, que me parece algo bastante generalizado y normalizado entre la población, no solo en las personas vulneradas, hace un trío de cosas que hace que se sufra mucho emocionalmente. A todo esto influye la corta edad de la población, en este caso, el poco conocimiento que tienen sobre sí mismas y el mundo, y yo diría que una cuestión de supervivencia, porque al final el cerebro huye de las cosas que no le hacen sentir bien y hay que estar preparado para enfrentar ciertos tipos de cosas, y no se está en esa edad, entonces, yo creo que, su entorno nunca, incluso dentro del centro o al principio, ha hecho que eso sea posible ni fácil, por eso ahí es donde entra el paso atrás que he comentado antes.

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

Sí, se hacen talleres emocionales, no recuerdo la periodicidad, pero algunos años han sido de manera semanal, otros trimestrales, aunque siempre hay una cuestión emocional en todos los talleres y actividades que se hacen. Actualmente, estamos haciendo uno de expresión emocional a través del arte y la pintura semanalmente, la manera en la que se imparte, evidentemente, tiene que ser mucho menos formal que si fuera un curso o algo más reglado por el contexto en el que estamos trabajando, pero siempre hay un contacto emocional con todo lo que hacemos incluso cuando no está programado.

- En cas de respondre sí:
  - Si no s'especifica:

- S'aborda de manera grupal, individual o les dues?

De manera grupal porque lo individual se hace constantemente en las tutorías, cuando se trata el caso de las niñas con ellas, cuando hay algún avance, cuando hablas con ellas en privado, etc. Pero también creemos que es importante hacerlo de manera grupal para que se vean reflejadas en el grupo de iguales con el que están conviviendo y sean capaces de apoyarse entre ellas, porque, al final, en el centro residencial en el que yo trabajo viven treinta niñas adolescentes, que no tienen por qué llevarse entre ellas, pero que al final están pasando por situaciones parecidas, y nadie de su entorno lo está haciendo, entonces, creemos que dar ese espacio grupal para entenderse y querer conocerse también es importante.

- Diries que s'està incorporant en el quotidià?

Creo que nosotros como profesionales sí lo incorporamos, quizá sin querer y de manera automática, pero para ellas es algo más complicado, porque también entiendo que es algo más artificial a lo mejor, o más difícil de ver y de hacer. Entonces siempre hay una cuestión emocional en todo lo que hacemos en cada momento, pero la manera en la que se trabaja siempre es muy diferente y que ellas sean capaces de llevarlo a lo cotidiano es un reto muy importante.

- Quin resultat ha tingut?

Depende mucho del grupo, del día, del momento, etc., pero bueno, poder leer a una niña a través de lo que está pintando, cuando en él cara a cara, en una conversación no es capaz de decir lo que le pasa, pues nos da un espacio distendido para tratar las cosas de una manera más ligera y liviana, y también otra manera de análisis para nosotros.

- Creus que ha estat suficient?

Nunca es suficiente, creo que habría que hacerlo de mil maneras diferentes, con más profesionales, con diferentes perfiles, etc., pero los recursos en esta profesión y en estos centros siempre son muy limitados, entonces tenemos que hacer un poco de magia con lo que tenemos, la verdad.

Faltaría, sobre todo, más recursos humanos, unas experiencias lógico-psiquiátricas, porque al final, aquí, en Cataluña, existen los centros de salud mental infantojuvenil, que están muy bien, pero ahora mismo están desbordados por la cantidad de demanda que hay, y fuera de Cataluña no existe esto directamente, irían al psicólogo de la seguridad social ordinario, entonces, tanto a nivel sanitario, como a nivel de servicios sociales y de intervención, creo que faltan activos profesionales.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

En mi centro tenemos una psicóloga, hay contacto con todos los CSMIJ a los que acuden las niñas que viven en el centro, pero las actividades, talleres y el día a día los realizamos los educadores.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

Sí, anualmente, tenemos formaciones para los profesionales que podemos elegir y pedir las que queremos. Hace poco tuvimos una formación, porque hemos tenido un largo historial de autolesiones, pues para ayudar a gestionar sus emociones. Luego, aparte, nosotros como profesionales, uno de los ámbitos que analizamos y en los que tenemos que fijarnos en cada uno de los casos de las niñas, es el ámbito emocional, en: como se relaciona, como lo expresa y como lo interpreta. Entonces, estamos pensando, de manera inconsciente, todo el rato, en cómo se encuentra esa persona y que podemos hacer o, que se ha hecho ya, para mejorar ese estado emocional.

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

No tengo ni idea, desconozco la información, la verdad.

- Qui ho revisa o ho canvia?

No lo sé.

- Qui decideix com es traspassa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

Lo llevaría a cabo un educador, en este caso sería el tutor de cada niña, pero también lo llevaría de manera conjunta con un técnico referente, que suele ser una pedagoga, una trabajadora social, una psicóloga o un terapeuta familiar. Una de estas cuatro figuras junto con el educador.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

Siempre al técnico con el que trabajo conjuntamente el caso de la niña que se me asigna para ser el tutor, a mis compañeros, a mis coordinadoras o, en caso de una duda mayor, a la dirección del centro.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

Bueno, creo que esto es como todo, sobre el papel y en las cabezas de los profesionales existen muchos planes, muchas ideas y mucha ambición, pero lo que realmente llega puede llegar a ser mucho, nada o poco. Creo que es más como se plantee la idea que se tenga porque, al final, están en una edad que, si les importa, les importa, y si no quiere que les importe, no les va a importar nunca, entonces el valor que le dan realmente es él, qué haces para que les llegue, más que, qué información le estás pasando para que se quede en su cabeza y en algún momento haga "clic" y sean conscientes de lo que les estás diciendo. Pero creo que, de la idea a la práctica, hay una disminución de información muy grande.

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

No creo que haga falta solo que sea en ámbitos residenciales, sino que, para mí, tiene que venir dada desde cualquier institución educativa, reglada, no reglada, formal, informal o no formal. No solo las poblaciones vulneradas necesitan reconocer sus emociones y como relacionarse con ellas, pero sí que hay que hacer hincapié por las situaciones que están viviendo y que, la sociedad, ha decidido echar a un lado. Entonces, sí, la educación emocional es especialmente necesaria en estas poblaciones, por lo que nosotros, como sociedad, hemos generado en sus situaciones, en su entorno y en ellas mismas.

ENTREVISTA 3

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Sí que considero que la educación emocional es muy importante porque al fin y al cabo las personas nos relacionamos y creamos vínculos a base de estas emociones, y todas las experiencias que vivimos, y a las que nos sometemos al día a día, suelen implicar emociones y la educación emocional sería muy importante, porque enseña valores, la expresión emocional, como poder gestionar las emociones y ponerle nombre a lo que sientes, o al menos intentarlo.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

Sí, la llevo trabajando bastantes años porque en mi trabajo como educadora social en un CRAE, también te sometes a muchas emociones y muchas cosas en las que tú no estabas acostumbrada, y que exigen un nivel emocional bastante elevado, ¿no? Entonces, a raíz de esto, y mis experiencias externas a ello, se tiene que trabajar la educación emocional.

¿De qué manera la trabajo? Pues yo voy a una psicóloga y bueno, ella me da herramientas para poder gestionar las emociones, saberles, poner nombre, etc., también creo que es muy necesario tener tiempo con una misma y mucho autoconocimiento para poder trabajar en ti, el autoconocimiento es muy importante, y pasar tiempo contigo, pero tiempo de calidad, no mirando el móvil en el Instagram o viviendo a base de las redes sociales, sino estar contigo, tranquila, escribiendo, escribir funciona muchísimo.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (MOLT)	- Autoafirmacions positives (MOLT)
- Observació de l'entorn (POC)	- Autoestima (MOLT)
- Introspecció (POC)	- Autoconfiança (MOLT)
- Meditació (GENS)	- Escolta activa (MOLT)
- Control del estrès i/o frustració (MOLT)	- Empatia (MOLT)
- Assertivitat (MOLT)	

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

La finalidad de los centros residenciales es educar a estas personas, residentes, jóvenes, etc., para que puedan tener un futuro o al menos una infancia y adolescencia adecuada a su edad. El EAIA y los Servicios Sociales trabajan con los familiares, y los centros residenciales, como el CRAE, nos encargamos de educar a los jóvenes. Les ofrecemos, pues, una estabilidad material, al fin y al cabo, porque la estabilidad emocional y mental no se la podemos garantizar, obviamente, porque con eso ya trabaja el CSMIJ a través de psicólogos y la terapia que necesiten.

De lo que nos encargamos nosotros es un poco de proporcionarles la comida, un sitio donde dormir, el que tengan rutinas adquiridas, el que tengan una visión de futuro, que vayan a la escuela, si necesitan atención médica llevarles al médico, si necesitan atención psicológica, como he dicho antes, buscar la terapia que ellos necesiten, pero nos encargamos un poco, bueno un poco, mucho, de atender las necesidades básicas que un adolescente tendría que tener, y que, por los problemas que ha habido en su familia y en su casa, no los ha podido tener, entonces ahí ha habido un desequilibrio. Los jóvenes normalmente tienen mucho daño emocional y mucho daño psicológico, y bueno, lo que tratamos es de buscarles la ayuda que necesitan y proporcionarles las necesidades básicas.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Yo soy educadora de fines de semana, es decir, únicamente estoy los viernes, sábados y domingos, entonces siempre el fin de semana es un espacio un poco más lúdico en el cual hacemos actividades, meriendas más elaboradas, desayunos más elaborados, etc.

Por otro lado, los jóvenes tienen sus tutores, que son los que se encargan de trabajar con ellos ciertos objetivos, encargarse de las cosas de la escuela, de las cosas médicas, del área psicológica, etc., pero es cierto que hay algunos jóvenes que tienen afiliación con otros educadores, aunque no sean sus tutores, ¿no? Entonces, cuando yo llego el fin de semana, hay algunos jóvenes que quieren hablar mucho conmigo, tratar temas respecto a sus relaciones amorosas y debatir sobre si son sanas o no, o como se sienten respecto temas familiares, etc.

O sea, aunque sea educadora de fines de semana en los cuales se crea un espacio más lúdico, también tiene mucho lugar la acción educativa, el enseñarles, el ayudarles a gestionar cosas, porque claro, durante la semana, entre la escuela, los extraescolares, van muy estresados, y creo que en el fin de semana también algunos explotan un poco, incluso lo necesitan, “ya estoy tranquilo, ya no tengo tanta rutina ni tantas cosas a hacer, estoy tranquilo, pero exploto” entonces sería hacer un poco lo que hacemos todos los educadores sea el turno que sea, contener crisis emocionales, educarlos y ayudarles a gestionar esos malestares que han podido acumular durante la semana también.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

Sí que se necesita mucho, además, creo que, quizás, se necesitarían más herramientas para trabajarlo, sinceramente, porque cuando hablamos con un joven, lo llamamos intervención. Intervenir es hablar con el joven, ver que le sucede, si tiene que estallar, estalla, si tiene que llorar, llora, etc., porque claro, tienen diferentes maneras de estallar, unos pueden tender a la agresividad, otros tienden a llorar y desahogarse de esta manera, pero creo que se tendrían que realizar de otra manera para enseñar la educación emocional, ¿no? Como, por ejemplo, otras técnicas, ¿no? No tan solo el habla, que el habla es superimportante y va muy bien, pero creo que hay otras maneras también, como, por ejemplo, últimamente utilizamos un juego que han se ha creado nuevo sobre las emociones, que es para nombrar emociones y enseñarlas de esa manera, eso para los más pequeños les puede ir bien, también enseñar a base de poemas, o a base de escribir también como he comentado antes.

Cuando podemos el fin de semana nos organizamos para hacer una dinámica grupal para que, entre ellos, se expresen en “¿cómo me hace sentir esto?”, o “¿qué me molesta de esta persona y como la podemos solucionar?”, también nos encargamos un poco, en el finde, como tenemos más tiempo, de hacer estas cosas. Pero creo que no se tiene demasiado en cuenta.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

No, ninguna.

- En cas de respondre **no/no sé**: Has fet alguna formació o has cursat alguna assignatura relacionada amb l'adquisició d'habilitats socials, la consciència emocional, la regulació emocional, etc.?

Ah eso sí. Cuando hice el ciclo de integración social, hice una asignatura que se llamaba habilidades sociales, en las cuales trabajábamos un montón de dinámicas grupales para poder hacer con los jóvenes y que de esta manera expresen emociones, pensamientos, que puedan hablar de diferentes maneras de expresar las emociones, porque, como ya he dicho antes, hay algunos jóvenes que tienden a la agresividad, otros lo sacan de otras maneras, etc.; también aprender sobre diferentes emociones y la importancia de la asertividad, de la escucha activa, del lenguaje no verbal, etc. En general, es muy importante esta asignatura y creo que tendría que estar en la ESO incluso, y en la primaria, para empezar, desde bien pequeños, a trabajar esto, porque no se tiene en cuenta.

También, en segundo año de integración social, hicimos una asignatura llamada mediación comunitaria, que también trata de la asertividad, como gestionar conflictos, aprender a escuchar distintas opiniones a través del respeto, etc.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

Bueno, siempre se puede aprender más, ¿no? Diferentes técnicas, diferentes maneras de enseñar, etc. Creo que, con estas asignaturas, sobre todo habilidades sociales, fue una asignatura de muchísimo aprendizaje, la verdad, sobre todo para elaborar dinámicas en que ellos puedan expresar cosas. Pero creo que siempre se puede aprender más y que siempre, los jóvenes que vendrán al centro, porque cuando se va uno, viene otro y no puedes aplicar la misma técnica con todos, cada persona es un mundo, igual que nosotros lo somos, ellos también lo son, y creo que el tener una gran variedad de técnicas les beneficia a ellos.

No puedes usar la misma técnica con una persona que tiende al pesimismo, con una persona es totalmente optimista, "*happyflower*", etc. Y eso, siempre se puede aprender más y me gustaría personalmente informarme más sobre este tema.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Una de las principales dificultades es que estos jóvenes no han adquirido rutinas, es decir, hay jóvenes que no tienen pactada una hora diaria para comer, para levantarse e ir a la escuela, tampoco un seguimiento médico, etc. Viven al día: “¿Hoy no me apetece ir a la escuela? No voy a la escuela”, “¿No me apetece hacer deberes? No los hago, estoy 16 horas seguidas con el ordenador jugando, pues lo estoy”. ¿Qué pasa? Pues que cuando llegan a los CRAE es muy chocante porque desde el primer momento en el que entran les explicamos que van a tener unas rutinas y bueno, las reacciones no son siempre buenas. Normalmente, los primeros días, la reacción suele ser “venga, va, vamos a probar”, pero luego van surgiendo las dificultades. Y claro, es muy frustrante para ellos, porque pasan de: nunca tener límites, nunca tener normas, nunca tener rutinas, a ahora tenerlas todas.

Hay jóvenes también que no han recibido atención por parte de sus familiares, ni atención ni cariño, por ejemplo, tenemos dos casos que son totalmente extremos. Una joven de nuestro centro es supercariñosa, busca en todo momento el contacto físico, que no ha recibido en su casa; nadie le ha dicho nunca que bien hacía algo o un te quiero, y, aun así, es extremadamente cariñosa y siempre busca el contacto físico del educador. Luego tenemos otro caso en el que tenemos a un joven que tiene un trastorno del vínculo afectivo del rechazo, en el que rechaza constantemente al educador, cuando tiene fijación con un educador en concreto busca todo el rato su rechazo y ponerlo al límite, y bueno, este, en cambio, no busca el contacto físico.

Por otro lado, también destaca la poca autoestima con la que vienen muchos niños, con discursos tipo: “todo lo hago mal”, “es mi culpa, estar aquí”, etc., es lo más común, y claro, es un trabajo con el adolescente, el poder enseñarles y hacerles entender que no es su culpa haber entrado en el centro ¿no?

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

Como ya he explicado antes, el fin de semana a veces nos encargamos de organizar algunas dinámicas, tanto grupales como individuales, sobre todo lo hacemos mucho con las chicas del centro. Una vez al mes intentamos reunir las a todas porque es cuando se crea, entre las chicas se crea un ambiente muy negativo, y es bastante fuerte, ¿no? Ver como chicas que han vivido situaciones similares se odian y se hablan de esta manera,

entonces es con las chicas con las que solemos trabajar más. Con los chicos no suele haber este tipo de conflictos, suele haber otros, pero también los intentamos trabajar de otras maneras.

Actividades, talleres... educación sexual. La educación sexual la intentamos trabajar una vez al año haciendo dinámicas de autoconocimiento, nos ponemos en la terraza de arriba y escribimos cosas positivas de las otras personas y negativas, pero no con un fin de decir algo malo sino como una cosa a mejorar. También cohesión de grupo, haciendo actividades que incluya la participación de todos y cosas así.

- En cas de respondre **sí**:
  - Si no s'especifica:
    - Diries que s'està incorporant en el quotidià?

En el cotidiano es más difícil porque tienen muy poco tiempo, la verdad, vienen muy tarde de las extraescolares, y todos hacen extraescolares, pero el fin de semana solemos hacerlo.

- Quin resultat ha tingut?

De momento está siendo un agradecimiento por parte de los jóvenes, sobre todo cuando hacemos mediaciones, por ejemplo, dos personas tienen un conflicto, realizamos una mediación y ellos agradecen él, vale, ya no estoy en un mal ambiente con esa persona, te agradezco haberme dado el espacio para solucionar este mal rollo ¿no? También agradecen y buscan atención psicológica, dicen "vale, pues quizá me gustaría ir al psicólogo, o probar una psicóloga, porque creo que me gustaría trabajar este tema" y eso se está haciendo notar, la verdad, y es un gran avance.

- Creus que ha estat suficient?

Es suficiente en cuanto a lo que se puede, ¿no? O sea, a cómo está el horario marcado y la disponibilidad que se tiene, es suficiente. Para ellos quizá no, a la larga, pero es a lo que podemos abarcar, yo creo de momento.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

Los educadores trabajamos la educación emocional, sobre todo los tutores porque son los que hacen la función de tutor, que en este caso es, como he explicado antes, trabajar en todas las áreas del menor, pero otros educadores también tenemos la función de educar, de enseñar, de hablar, etc., ya que la afiliación que tienen con otro educador

también es normal ¿no?, no siempre está ligada al tutor. Y los psicólogos también trabajan con ellos.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

En el PEC está el área emocional, emocional-relacional, y siempre es el tutor el que marca los objetivos a trabajar, en este caso, con el menor, pero siempre lo consulta con el equipo educativo, por ejemplo: "que creéis que se tiene que trabajar con este menor en concreto sobre el ámbito emocional-relacional", y bueno, siempre nos ponemos de acuerdo todos según lo que pensamos.

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

Cada seis meses se hace el PEC y una vez al año se hace otro informe que es el ITSE.

- Qui ho revisa o ho canvia?

Lo suele hacer el tutor, siempre con ayuda del equipo educativo en general, la directora lo revisa para que este todo bien formulado y bien escrito y ya está.

- Qui decideix com es traspassa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

El tutor es el que decide lo que va a trabajar, siempre poniéndose de acuerdo con el equipo educativo, y lo tenemos que llevar a cabo todos los educadores. Por ejemplo, si con un menor se está trabajando la tolerancia a la frustración y cuando esta persona se frustra necesita un momento de tranquilidad donde nadie se le acerque, entonces todos los educadores vamos a tratar de cumplir con ello, no intervenir en el momento porque si no, no se va a poder trabajar lo que se quiere trabajar con él.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

Es un poco instintivo también, ¿no? Nos intentamos comunicar todo entre los educadores, por ejemplo: "esta persona está mal, vamos a darle su espacio", "cuando se pone en modo pesimista porque busca atención, vamos a intentar no seguirle el rollo en este aspecto", etc. Cuando un joven se pone en modo pesimista, pero por la búsqueda de atención, quizá el tutor o el equipo, quizá considera que es mejor no hablarle o no intervenir en este momento, entonces se respeta siempre.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

El vínculo. El vínculo que los jóvenes nos tienen a nosotros sería lo más importante. Cuando una persona entra en prácticas en el CRAE, lo primero que le dicen es "crea vínculo", porque de esta manera únicamente te van a escuchar, van a poder interiorizar lo que tú les digas, y de esta manera también la afiliación que se tenga con el menor y el menor te tenga a ti. Y bueno, de esta manera es como se puede aprender, con mucho trabajo, con mucha paciencia, mucho error, mucho equivocarse, y bueno, sobre todo hablarle en modo espejo, cosa que trabajamos mucho en el CRAE, la realidad, siempre. "¿Tú estás haciendo estas cosas? Sé consecuente y te traerán estas otras" Y bueno, de esta manera creemos que se trasladaría.

Ellos también adquieren herramientas para poder gestionar sus emociones, ¿no? Y esto les va a servir a la larga, si ven que de alguna manera que están gestionando su ira y les está funcionando, ellos lo seguirán trabajando, ¿no? Y lo llevarán fuera y a su futuro, porque es algo que han aprendido, o el tratar de cambiar los pensamientos negativos en el momento, lo que puedan pensar ante la ansiedad de la situación, entonces recogen todas las herramientas proporcionadas y enseñadas por el psicólogo, el educador, etc., entonces lo voy a llevar fuera y lo voy a llevar conmigo siempre ¿no?

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

Se tendría que hacer formación también a los educadores, ya se hacen formaciones durante el año, ¿no? Pero creo que el tema emocional no se trata tanto, por eso creo que se tendría que hacer más formación a los educadores para también actualizar sobre diferentes herramientas, para diferentes tipos de personalidades, porque la aplicación de estas, como ya he dicho, siempre va a ser totalmente diferente dependiendo del menor y el cómo vas a intervenir con él. Entonces se tendría que hacer más formación, la verdad.

ENTREVISTA 4

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Yo creo que la educación emocional es superimportante y que tiene que ser un básico que se tiene que enseñar desde bien pequeños, porque al final forma parte de uno mismo ¿no?, y de la manera que tiene de gestionar las cosas, la manera que tiene de ver el mundo, de cómo aprendes también, etc. Por eso la considero muy importante y necesaria.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

Vale, yo sí que la trabajo. A mí me gusta mucho el psicólogo, la verdad es que me parece una herramienta superbuena, útil y positiva. ¿Trabajarlo? Pues lo trabajo tanto a través del psicólogo como también el autoconocimiento propio y el crecer como persona ¿no?, e ir conociéndose poco a poco. Podría decirse que la trabajo así.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (MOLT)	- Autoafirmacions positives (POC)
- Observació de l'entorn (MUCHO)	- Autoestima (POC)
- Introspecció (POC)	- Autoconfiança (POC)
- Meditació (GENS)	- Escolta activa (MOLT)
- Control del estrès i/o frustració (MOLT)	- Empatia (MOLT)
- Assertivitat (MOLT)	

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

La principal, principal para mí sería el otorgar las herramientas necesarias a los menores para que lleguen a ser lo más autónomos posibles a nivel emocional y enseñarles a conocerse a uno mismo ¿no? Además de respetar también todo su entorno y a saber gestionarse, también.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Pues enseñarles todo lo que te he dicho anteriormente, ¿no? El darle herramientas y como aplicarlas en su día a día.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

Yo creo que en el CRAE si se tiene en cuenta y sí que se considera necesaria, la verdad. Al final, si tú como educador no trabajas todo este tema, creo que no sirve de mucho trabajar otras cosas. Es decir, primero tiene que tener una base a nivel emocional para luego poder tratar otros temas. Tanto a nivel personal, siendo responsabilidad del educador, como con los menores, a la hora de transmitírselo, por ejemplo, si tú no tienes vínculo con los niños, al final no puedes trabajar con ellos, y eso también lo consigues a través del ámbito emocional. Yo creo que va un poco por ahí.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

No, creo que no, ninguna. Y la veo supernecesaria, creo que todo el mundo que trabaje con personas, ya no solo con menores ni en centros residenciales, sino cualquier persona que trabaje con personas, tendría que recibir una educación emocional. Desde pequeños y ya también siendo mayores, por ejemplo, en la carrera poniendo un apartado específico de educación emocional.

- En cas de respondre **no/no sé**: Has fet alguna formació o has cursat alguna assignatura relacionada amb l'adquisició d'habilitats socials, la consciència emocional, la regulació emocional, etc.?

Bueno, habilidades sociales sí que he hecho un módulo entero en el grado superior de integración social, pero ya está, y tampoco me sirvió de mucho, tengo que decirte. Fue más enfocado a crear dinámicas pensadas en la intervención colectiva, como para romper el hielo, etc., que más trabajar en profundidad la educación emocional. Las otras asignaturas eran mediación, que también podría estar relacionada, pero está muy mal enfocado, la verdad. Inserción social laboral, teníamos el SAAC que son los Sistemas Alternativos y Aumentativos de la Comunicación, teníamos atención a las unidades de convivencia, etc., más enfocado a la atención a colectivos que no tanto a la educación emocional.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

No, y la que tengo ha sido de manera propia que yo he buscado y me he querido informar, ya enfocado a nivel personal.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Las que más nos encontramos, y creo, que es que los niños viven en una realidad que no es. Tienen un concepto de familia y de lo que han vivido, muy diferente de lo que es en realidad, y hay que trabajar con ellos mucho su historia, ¿no? También son niños que son muy vulnerables por las situaciones que hayan podido pasar, a nivel emocional son muy sensibles y creo que el termómetro de las emociones está un poco roto, la verdad, por decirlo así de alguna manera.

Los factores que influyen... Pues en toda su historia de vida, ¿no?, si ha habido maltratos, si ha habido abusos, si desde pequeños han sido niños que no han recibido ningún tipo de atención, si tampoco los han estimulado, ni cognitivamente, ni emocionalmente, etc., y pues todo eso influye, al final, a no desarrollar ciertas habilidades o capacidades.

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

Pues mira, se suelen hacer en grupo, pero también de manera individual, aunque ese espacio lo ocuparía el tutor o tutora. La más reciente que hemos hecho ha sido con las chicas del centro. Nos fuimos un día con ellas fuera del centro acompañadas por dos educadoras, una compañera y yo, y cogimos una hoja de papel y dijimos que cada una tenía que apuntar cosas que le gustaban de una misma y otras que no le gustaban ¿no? A partir de ahí, ese papel se lo pasabas a tu compañera y así sucesivamente, de esa manera, todas se escribían algo mutuamente. Entonces, en tu papel, todo el mundo tenía que ponerte que cosas positivas ven en ti y que cosas creen que puedes mejorar, y, de lo que saliera reflexionar y hacer una valoración de lo que pasa.

Por otro lado, también se dan muchas charlas, que creo que es una manera dinámica de aprender muchas más cosas, entonces no sabría qué decir. Quizá faltaría más dinamismo o plantearlas de manera distinta.

- Quin resultat ha tingut?

Pues, cuando, a lo mejor, están pasando por un momento de malestar, han sabido gestionarlo y reconducirlo a través de las herramientas que se les han podido dar.

- Creus que ha estat suficient?

Depende del caso yo creo. En algunos casos sí, y en otros queda más trabajo.

- En cas de no ser-ho que creus que faltaria?

A lo mejor falta madurez emocional por parte de los niños y también muchas más intervenciones con el menor porque, al final, las experiencias que han podido pasar hace que cojan esas herramientas de manera más rápida o más lenta. Aunque yo creo que las actividades deberían plantearse de maneras distintas y que al final los menores no lo vean como una chapa que les das, ¿no? Como una cosa que le repiten siempre. Entonces sería hacer actividades donde ellos puedan conectar con ellos mismos realmente y con su caso, ¿no? Porque al final siempre se habla de manera muy global todo y creo que al final no acaba de llegar.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

Bueno, aquí en el CRAE solo hay educadores y la verdad es que se aborda por parte de todos. No hay un perfil que esté destinado específicamente a eso o que este encargado a realizar ese tipo de intervenciones, se hace todo un poco en conjunto.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

Pues no lo sé. Aunque cada tutor tiene un PEI y un ITSE que realiza a cada menor del cual es tutor y hay sí que se aborda el tema emocional. Hay un apartado específico con el que se establece objetivos a tratar con el menor y se explica como esta ¿no? Explica en qué punto se encuentra y que hace falta trabajar.

Pero bueno, a nivel general de lo que se tiene que hacer en el centro no lo sé, pero a nivel más interno sí que los tutores realizan esos informes relacionados a nivel emocional. En caso de que no estuviera escrito de manera específica en el PEC sí que lo veo necesario, tanto entre los menores como en el equipo, por ambas partes. Al final, si en un equipo no se puede trabajar eso, ¿qué les vas a enseñar a los niños?

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

El PEC se revisa, creo eh, no lo sé a ciencia cierta, pero creo que se revisan una vez al año. Los informes que te he comentado antes que se hacen a nivel tutorial, donde aparecen los diferentes ámbitos que se trabajan con el menor, sí que se revisan cada seis meses, se realiza un informe nuevo, y se establecen unos objetivos, también anuales.

- Qui ho revisa o ho canvia?

Direcció. En este caso, la directora, y se colgarían en una plataforma, el SIGNIA, dirigida a la empresa para revisarlo. Y yo creo que la empresa se guía también un poco, por lo que dicta la DGAIA.

- Qui decideix com es traspassa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

Bueno, si se crease un proyecto relacionado con este tema, pues sí que se plantearía en la reunión de equipo y ahí se decidirá como gestionarlo y abordarlo, pero no hay una persona encargada.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

A mis compañeros siempre o a mi coordinadora.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

Yo creo que, a través de las intervenciones que se hacen con los menores, ya sea un pequeño conflicto que haya pasado, en la escuela o entre ellos dentro del centro, o con algún compañero de algún lado, poco a poco se va trabajando para que vayan interiorizando ciertos conceptos. Aparte de los talleres y/o charlas que se puedan dar al respecto, las cuales se plantean entre el equipo de educadores, teniendo libertad para hacer lo que queramos, teniendo presente siempre el momento en el que se encuentran los menores, que temas están presentes últimamente, que se puede trabajar, etc. Nadie nos viene a decir lo que tenemos que trabajar, de todas formas, una vez a la semana nos reunimos todos para poner toda la información en común.

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

Bueno, creo que es importante destacar que al final aquí hay muchos perfiles de niños y también mucha salud mental, y creo que los educadores no estamos preparados para poder recoger o cubrir las necesidades de todos. Y creo que eso es un error, el que se mezclen tanta variedad de perfiles con problemas de salud mental, que al final no lo puedes evitar, ¿no? Pero hace que, en cierta manera, ningún menor se pueda trabajar al 100% todo, por herramientas que carecemos nosotros como educadores en ese aspecto a nivel de salud mental. Incluso me siento poco preparada a veces para, quizá, darles la atención que merecen a nivel de salud mental y emocional también.

ENTREVISTA 5

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Jo la trobo bàsica, sí que és veritat que ha anat rebent diferents noms des de que treballa, però jo crec que és bàsica, el fet de posar noms a les emocions, que aquests nanos també sàpiguen posar noms a les emocions, i, per altra banda, treballar a partir d'aquestes emocions, considero que és això eh, no sé si m'equivoco o no, però seria això, és bàsica.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

Bona pregunta. Doncs, bueno, jo soc molt emocional, jo crec que d'entrada ja... actualment no estic en cap procés terapèutic, però sí que he fet un treball personal en diferents moments i sí que m'exigeixo poder dir les coses el millor possible.

Ser assertiu, per exemple, és una cosa que intento posar en pràctica, no sempre surt perquè soc molt visceral i això, de vegades, xoca amb ser assertiu, però sí que intento ser assertiu i sí que soc molt emocional i em deixo endur molt per les emocions, que, mentre sàpigues traginar-les és el que cal moltes vegades.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (MOLT)
- Observació de l'entorn (MOLT)
- Introspecció (POC)
- Meditació (POC)
- Control del estrès i/o frustració (POC)
- Assertivitat (MOLT)
- Autoafirmacions positives (MOLT)
- Autoestima (MOLT)
- Autoconfiança (MOLT)
- Escolta activa (POC)
- Empatia (MOLT)

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

Depèn molt de l'edat dels nanos no? Però en general seria que aquest ha de ser un espai de confort pel nen. Sobretot, nosaltres, com a centre d'acollida, més que els centres residencials, és, primer de tot, parar el primer cop i després, a partir d'aquí, ja poden sortir moltes emocions i posar nom a tot, però primer de tot parar el primer cop, fer un "parón" i, penso que després, ja ve posar nom a les emocions, centrar-se en la nova realitat, etc., perquè moltes vegades és el trencament d'un lliga'm, per començar un lliga'm nou, que sigui el menys traumàtic possible i, de vegades, s'ha d'intentar mantenir també aquest lliga'm anterior i sumar nosaltres el nostre lliga'm, però bueno, depèn molt, i, a vegades, sobretot nosaltres eh, o la manera en què l'administració gestiona certes situacions, s'esdevé un trencament molt brusc i les visites triguen molt a començar o no sempre és possible, per tant... seria això bàsicament.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Recollir aquest malestar d'entrada i acompanyar en aquest trauma o trencament traumàtic i després el fet de ser model i un referent nou a aquests nanos, a l'hora de fer les coses, a l'hora d'intervenir, etc., no només educar sinó educar a partir de ser un model.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es té prou en compte?

Sí, és bàsic, i no, no es té prou en compte. S'hauria de tenir molt més en compte. Jo crec que amb els més petits ho tenim molt clar, amb els quals treballem el vincle i això comporta sempre educació emocional, evidentment, perquè només et pots vincular a partir de l'estima i d'expressar els sentiments, però amb els més grans no tant. Penso que s'hauria de tenir molt més present, la importància del petó del bon dia, etc.

De vegades jo crec que la dinàmica se'ns menja i se'ns passa per alt coses que haurien d'estar molt present i que estan per davant de qualsevol altra, i el ensenyar que els nanos sàpiguen estressar el que senten i posar nom a aquest malestar que tenen o a aquestes emocions que de vegades afloren i no saben que són, no? Potser en manera d'explosió i de ràbia o de tendresa, no? I en aquest sentit, la contenció emocional és bàsica, per exemple. Penso que sí, en el pla teòric ho tenim com molt clar, però a la pràctica se'ns menja moltes vegades i es rollo, si a les nou has d'estar esmorzat, t'has de preparar per a l'escola, etc., doncs després... a la tutoria sí que ho reprenem molt, però en el dia a dia, de vegades, ho deixem una mica de banda.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

Mira, dintre de la carrera de pedagogia sí que no es va abordar massa, i sí que és veritat que l'empresa sí que té molt present la formació contínua i ara no et sabria dir quins, però sí que han fet algun curs d'educació emocional que ha ofert INTRESS a qualsevol treballador, llavors sí que hem fet més d'un curs, voluntari, però... Quan jo vaig començar sobretot, era sobre la psicologia sistèmica, el fet de posar nom a les emocions, treballàvem a través d'un escut, em sembla, on representaven la identitat barrejada amb les emocions...et parlo de fa molt de temps, eh? Ja gairebé no recordo d'aquestes tècniques, i després, de manera molt transversal, és un tema molt recurrent en tots els cursos.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

No, això mai, no, no. Caldria més, seguríssim.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Clar, nosaltres treballem, actualment, amb una franja d'edat dels 0 als 12, però hem sigut dels 0 als 18 inclús, per tant, les necessitats i els problemes que ens trobem són molt diferents i, a més a més, també en funció del motiu d'ingrés també. Amb bebès està molt clar, és crear un vincle, quan és retenció hospitalària sobretot, és generar aquest vincle pell amb pell i obrint-te en canal, però amb nens més grans depèn molt del motiu d'ingrés, venen nanos amb molta ràbia per exemple, o nanos que se senten molt culpables de la situació, perquè, al cap i a la fi, són víctimes, però els que han sortit del nucli familiar són ells, per tant, és treballar molt la desculpabilització del motiu d'ingrés, canalitzar la ràbia, etc.

A l'època que teníem molts nanos menors no acompanyats, que a mi no m'agrada gens dir-los MENAS, era un paradigma completament diferent, que després si rascaves sí que podia haver-hi les mateixes carències, nanos que tenen un encàrrec familiar molt gran, i per tant es treballava la frustració, etc.

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

No, tallers no. Bàsicament és, bueno, a l'assemblea, amb el grup de grans es pot treballar com em sento a partir d'emoticones de vegades i coses així, depèn de l'època eh, i amb els altres és a partir de la tutoria, que cada tutor es busca les seves eines i estratègies per treballar-ho. Però traient-'ho d'aquí, som una casa, llavors, si necessitem alguna cosa exterior doncs és un una casa diguéssim, no? Vas a buscar a un especialista, per exemple, si penses que a aquest nano li anirà molt bé un esplai doncs el portes a un esplai per treballar no sé què, o si penses que s'ha de vincular a un CDIAP o un CSMIJ, etc.

Però tallers en sí, no, no en fem, i les activitats sí que és veritat que és a criteri de cada grup i a criteri de cada tutor a nivell molt més individualitzat. I, ara que ho penso potser en faltaria més presència, transversalitat i incorporar-ho molt més, especialment en el quotidià, potser és el que trobaria a faltar.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es?
Els psicòlegs/es?

Bàsicament, jo penso que els educadors, els que treballem en el dia a dia, després el psicòleg fa la seva exploració, i, a vegades a les reunions interdisciplinàries, si veus una conducta i com abordar-la, llavors és qualsevol professional que et pot fer aportacions.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

Jo crec que de manera transversal també eh, però així com a bloc no recordo ara mateix eh, però no ho tinc molt present tampoc, jo crec que com a bloc no ho recull.

- Si no s'especifica: Creus que hauria de venir inclosa en el PEC? Per què?

Si... si, sí, perquè és bàsic eh, però no només en nanos o en infància tutelada, vull dir, jo crec que és bàsic a nivell global eh, tothom hauríem de treballar molt, molt l'educació emocional, i posar nom i treballar les emocions és bàsic.

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

Mira, abans sí que ho teníem molt més cíclic, és a dir, cada quatre o cinc anys anàvem repassant, però ara crec que li fa falta una repassada, bueno, fa anys ja. Però hem tingut canvis de direcció, etc., i problemes varis que ho han dificultat eh, però sí que faria falta una ullada. Jo crec que s'hauria de fer més cíclicament, sí.

- Qui ho revisa o ho canvia?

Si, normalment es fan comissions, eh, ho revisem entre tots i llavors fem comissions i dels diferents apartats, es posen en comú a les reunions. Però ara, és que fa molts anys que no ho fem eh, però direcció i subdirecció, evidentment, són els que han de portar més la batuta, però després si quan surten reunions o surt la necessitat de revisar el tema dels rituals o el tema de no sé què, doncs es fan comissions i surten dues o tres persones per fer-ho més àgil, i després es torna a posar en comú i es poleix una mica.

- Qui decideix com es traspassa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

Jo crec que és la feina multidisciplinària. En el projecte més individualitzat és l'educador o tutor amb el PEI, però que és un PEI que es posa en comú a la reunió d'equip, per tant, tothom pot dir la seva, després com a torn també surt, i després hi ha una direcció que hauria de ser més pedagògica, que no ho és, però quan tenen un canvi ho contemplen.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

Als meus companys, de torn bàsicament.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

A partir dels actes bàsicament, jo penso, a les assemblees amb els nanos més grans també i, després, individualment en les tutories.

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

Jo crec que no, he trobat molt completa l'entrevista.

ENTREVISTA 6

1. Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal

- Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?

Dins la nostra feina és el més important, treballem a partir de l'educació emocional, i que es troba present i de manera transversal en tot el quotidià, que és el que treballem en un centre d'acollida, llavors és el més important, amb nens que es troben amb tants traumes, nens als quals els hi parem el primer cop, llavors, penso que és molt important que puguin rebre de la nostra part tota aquesta educació emocional, que és del que més venen carenciats a més.

- Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?

A veure, sí, sí que la treballo. Dintre de l'horari laboral fem supervisions mensuals que ens ajuden a, una mica, millorar aquesta part més nostra, sigui de manera grupal com de manera per a consultar un cas que ens ha tocat, i després a nivell personal sí que has de fer... un educador social ha de tirar de teràpia per poder treure coses, sinó no tires endavant i t'ho emportes cap a casa.

- Em podries dir, en una escala de **MOLT**, **POC**, **GENS** el grau d'utilització d'aquestes competències?

- Autoobservació (MOLT)
- Observació de l'entorn (MOLT)
- Introspecció (POC)
- Meditació (POC)
- Control del estrès i/o frustració (MOLT)
- Assertivitat (MOLT)
- Autoafirmacions positives (POC)
- Autoestima (POC)
- Autoconfiança (MOLT)
- Escolta activa (MOLT)
- Empatia (MOLT)

2. Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional

- Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?

Doncs és tenir cura dels nens que ens arriben perquè les seves famílies d'origen no els poden cuidar per x motius, i llavors hem d'oferir la part aquesta més parental que els hi ajudi a vincular-se, a tindre un vincle positiu, la figura del apegó que és molt important, el maternatge, etc., i a suplir tot això que durant aquest temps no tindran, bàsicament. I també acompanyar-los en aquest camí, vull dir, parar el primer cop i acompanyar-los en el camí que d'aquí en endavant doncs hauran de tirar.

La proposta de futur, com que som un centre d'acollida de poc temps, treballem molt el motiu d'ingrés perquè siguin conscients, també depèn molt l'edat, però, sí, bàsicament seria això, l'acompanyament durant el primer xoc.

- Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?

Doncs una mica el mateix, la meva tasca és fer de família d'aquests nens, bueno, jo tinc quatre nens i faig de mare durant la meva jornada laboral, d'aquests quatre nens, tenint en compte que tota aquesta pràctica té un sentit, no? Doncs, a l'hora de donar-li menjar no els hi dono com si fos una fàbrica, sinó com si fos la seva mare, tenir cura de com se senten, posar paraules en totes aquelles coses que no poden expressar, etc. I després, com a tutora, ser la veu d'aquest nen a la seva història i a la seva estança al centre.

- Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es te prou en compte?

No es té prou en compte i sí que es necessita, és el més important perquè, si no tenim present l'educació emocional, aquests nens patiran el doble.

3. Formació professional en matèria d'educació emocional

- Has fet alguna formació específica en educació emocional?

Sí, he anat fent. Durant l'any ens van oferint formacions i les anem fent, llavors, a nivell emocional he fet varies, sí. El títol del curs no el recordo exactament, però mira, hem treballat la caixa de sorra, en la que enterren secrets sota les caixes per treure emocions, per explicar cada objecte perquè l'han enterrat i al cap del temps anem traient, després hem fet roleplay amb playmobil, jugant a casetes perquè puguin treure emocions, etc. Després també he fet formació a nivell familiar per a l'observació de visites i una mica saber com treballar les emocions perquè els pares a les sessions puguin explicar-los als seus fills com se senten i al revés, etc.

I bàsicament, tota la formació que fem ara és adreçada a nivell emocional eh, hi ha interpretació de dibuix i alguna cosa de farmacologia i demés, però la majoria de les formacions que se'ns ofereixen té a veure amb l'educació emocional.

- Creus que tens suficient informació respecte al tema?

No. No, no, no, m'agradaria formar-me més, sí.

4. Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

- Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?

Depèn molt de l'edat, eh, en nens més grans ens trobem amb un bloqueig emocional molt important i que veus que són incapaços de posar-se en el lloc de l'altre, no connecten amb les emocions, ni les pròpies ni la resta, llavors amb aquests nens més grans sí que és més difícil treballar-ho, es fa molt feixuc perquè estan bastant carenciats en aquest sentit.

I, amb nens més petits, les dificultats serien unes altres, et podria dir que els nens de dos o tres anys no tenen figura de apego, llavors cauen i no saben on acudir, llavors has de treballar això, que siguin d'algú, que se sentin d'algú, de la pertinença, i, després, sobretot, sobretot, posar paraules, perquè és com si ningú els hi hagués parlat de quan s'està trist, content o enfadat, llavors ells no connecten amb això i ho has d'estar treballant constantment amb els nens de dos anys. I bueno, amb els nadons més petitets que tenim, com és normal, maternatge, bracets i poca cosa més.

- Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?

Al centre com a tal no, perquè nosaltres tenim la teoria que hem de funcionar com una casa, llavors, quan hem de fer algun taller especial o alguna feina, ens adreçem a serveis del barri, sigui per un esplai o algun taller del centre cívic, o algun nen en concret amb el qual hem acudit alguna vegada al CSMIJ a fer un taller d'alguna cosa, però nosaltres com a educadors al centre, alguna vegada hem fet alguna sessió amb algun nen, amb l'equip tècnic i la psicòloga que hem vist que ho necessitava, però normalment nosaltres no ho treballem, no fem tallers en aquest sentit.

- Quin resultat ha tingut o està tenint?

Molt bons resultats la veritat, és una feina que és difícil eh, perquè ja et dic, quan és un nen que arriba tan trencat i que ha viscut sense saber que sent o que deixa de sentir, és difícil treballar i és una feina que no acostumem a veure, aquí, grans resultats perquè és poc temps, llavors, amb bebès petits que venen des de l'hospital, sí, si veiem que, al final, som nosaltres la figura de apego, el que passa és que després hi ha un trencament i també és difícil, llavors estem treballant per vincular-se per després desvincular-se. I amb nens més grans veiem coses molt puntuals, que tot això suma, però no veiem grans canvis pel poc temps que estan aquí, que com a molt son sis mesos, tot i que hi ha nens que han estat més.

- Creus que és o ha estat suficient?

Home, sempre estaria bé fer-ho més, eh, però és això, la ràtio no t'ho permet, no? Intentem que, quan un nen es troba més neguitós o necessita parlar més, sí que intentem treure una estona més per a aquell nen, però a vegades el ritme del quotidià i de les ràtios no et deixen, llavors estaria bé tenir-ho més present.

- Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?

Tots. És una feina transversal i la toquem des dels educadors, tutors, equip directiu i equip tècnic, la toquem bastant tots.

- Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?

Sí, sí, sí, en el PEC es recull. Nosaltres treballem molt a partir de rituals, i cada ritual, l'objectiu és, bàsicament, crear rutines, però a la vegada sempre des del vincle, l'apego, l'emoció, el com et sents, com em sento, etc., llavors això sí que està recollit en el PEC, tant en la nostra feina cap als infants, com de la supervisió nostra entre professionals.

- Cada quant es revisen els projectes educatius de centre (PEC) per saber si s'ha d'implementar o modificar coses?

Cada quatre anys, se suposa. Perquè és una feina llarga i, aquesta la fa el director, i s'està gairebé tot l'any recollint dates per fer el projecte.

- Qui ho revisa o ho canvia?

La revisem entre tots, però després la transcriu el director.

- Qui decideix com es traspassa això a un projecte individualitzat? Qui ho porta a terme, una única figura professional o més d'una? (tutors, educadors, psicòlegs, etc.)

Transversal també, ja et dic, en general ho fa la figura de referent, perquè és el que està en el quotidià amb el nen, després seria la figura del tutor, que clar, potser no has vist al nen i altres educadors et farien el traspàs d'informació i després ho reprèn el tutor, com l'equip tècnic, que vincula a la família amb el nen, com direcció, que al final fan les primeres entrevistes i fan també el seguiment amb el nen. Ho treballem tots, no hi ha una figura concreta.

- En cas de dubte a l'hora d'intervenir, a qui et dirigeixes?

En cas de dubte al meu equip, a la reunió general, al meu equip. En general, eh, a l'equip directiu, tècnic i educatiu.

- De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?

Estic segura que s'emporten alguna cosa segur eh, ni que siguin els sis mesos o dos que estan, o com si s'estan un any, segur que s'emporten de la nostra part, aquesta part d'una altra manera de fer, d'una manera de tractar-los, de saber que és un bon tracte, de, segurament, bueno, fem molt de mirall, llavors només que ens puguin observar quan ens enfadem, com actuem, puguem explicar-los que estem tristos, etc. Segur que s'emporten molta motxilla.

- T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?

Que m'agradaria formar-me més, bàsicament.

4. Taula de resultats

Bloc 1 - Educació emocional i aplicació en l'àmbit personal						
Preguntes	Entrevistat 1 (E1)	Entrevistat 2 (E2)	Entrevistat 3 (E3)	Entrevistat 4 (E4)	Entrevistat 5 (E5)	Entrevistat 6 (E6)
1. Com definiries o que significa per a tu l'educació emocional? La consideres important?	Frase 1: “un aspecto superimportante, sobre todo cuando nos referimos a la infancia y la adolescencia [...] en estos contextos de vulnerabilidad y en riesgo de exclusión social, etc.”	Frase 1: “aprender a conocer y gestionar las emociones que sentimos y como las exteriorizamos, verbalizamos y expresamos y como las reconocemos en los demás y en nosotros mismos.”	Frase 1: “sería muy importante, porque enseña valores, la expresión emocional, como poder gestionar las emociones y ponerle nombre a lo que sientes.”	Frase 1: “es superimportante y que tiene que ser un básico que se tiene que enseñar desde bien pequeños, porque al final forma parte de uno mismo.”	Frase 1: “és bàsica.”	Frase 1: “és el més important, treballem a partir de l'educació emocional [...] es troba present i de manera transversal en tot el quotidià.”
2. Treballes l'educació emocional en tu mateix/a? De quina manera ho treballes?	Frase 1: “ratos para estar con una, sentarte, escuchar música, leer, etc., [...] tener un rato para ti, para estar con tu gente, para estar bien, también permitirte estar mal.”	Frase 1: “algo obligatorio y necesario para sobrevivir [...] llevo yendo a terapia más de un año.”	Frase 1: “voy a una psicóloga [...] es muy necesario tener tiempo con una misma y mucho autoconocimiento para poder trabajar en ti.”	Frase 1: “a través del psicólogo como también el autoconocimiento propio y el crecer como persona.”	Frase 1: “actualment no estic en cap procés terapèutic, però sí que he fet un treball personal en diferents moments.”	Frase 1: “un educador social ha de tirar de teràpia per poder treure coses, sinó no tires endavant i t'ho emportes cap a casa.”
3. Em podries dir, en una escala de MOLT, POC, GENS el grau d'utilització d'aquestes competències?	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 7 • Poc: 4 • Gens: 0 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 7 • Poc: 3 • Gens: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 8 • Poc: 2 • Gens: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 6 • Poc: 4 • Gens: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 7 • Poc: 4 • Gens: 0 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt: 7 • Poc: 4 • Gens: 0

Bloc 2 - Educació emocional i aplicació en l'àmbit professional						
Preguntes	Entrevistat 1 (E1)	Entrevistat 2 (E2)	Entrevistat 3 (E3)	Entrevistat 4 (E4)	Entrevistat 5 (E5)	Entrevistat 6 (E6)
1. Quina diries que és la finalitat/tasca del centre o centres residencials?	Frase 1: “acompañar a estas personas para que consigan ser lo mayor resilientes posibles [...] y dándoles herramientas, pero también cubriéndoles las necesidades básicas.”	Frase 1: “servir de colchón emocional para todo lo que sucede en la vida de esa persona y permitirle tomar un paso hacia atrás y una distancia para verlo con perspectiva.”	Frase 1: “educar a estas personas [...] para que puedan tener un futuro o al menos una infancia y adolescencia adecuada a su edad. [...] Les ofrecemos, pues, una estabilidad material, [...] porque la estabilidad emocional y mental no se la podemos garantizar.”	Frase 1: “otorgar las herramientas necesarias a los menores para que lleguen a ser lo más autónomos posibles a nivel emocional y enseñarles a conocerse a uno mismo.”	Frase 1: “parar el primer cop [...] posar nom a les emocions, centrar-se en la nova realitat, etc.”	Frase 1: “oferir la part aquesta més parental que els hi ajudi a vincular-se, a tindre un vincle positiu, la figura del apegu que és molt important, el maternatge, etc., [...] l'acompanyament durant el primer xoc.”
2. Quina diries que és la teva tasca/funció com a educador/a?	Frase 1: “saber hacer intervenciones socio educativas que se adecuen al momento y la situación de la niña o el niño, y también saber poner límites a cualquier situación [...] principalmente, acompañar e intervenir [...] desde sus necesidades.”	Frase 1: “acompañar, escuchar y adaptarme para poder dar las herramientas que cada persona necesita en caso de que yo se las pueda otorgar.”	Frase 1: “contener crisis emocionales, educarlos y ayudarles a gestionar esos malestares.”	Frase 1: “darle herramientas y como aplicarlas en su día a día.”	Frase 1: “Recollir aquest malestar d'entrada i acompanyar en aquest trauma o trencament traumàtic i després [...] educar a partir de ser un model.”	Frase 1: “la meva tasca és fer de família d'aquests nens [...] com a tutora, ser la veu d'aquest nen a la seva història i a la seva estança al centre.”

<p>3. Creus que es necessita l'educació emocional per aplicar-la en el centre? Es té prou en compte?</p>	<p>Frase 1: “es importante tener esta educación emocional para poder acompañar de la mejor manera posible [...] se tiene en cuenta, pero, [...] a nivel de cómo cada educador enfoca su praxis.”</p>	<p>Frase 1: “Sí, se necesita. [...] creo que se le da menos cabida de la que me gustaría y de la que haría falta.”</p>	<p>Frase 1: “Sí que se necesita mucho, además, creo que, quizás, se necesitarían más herramientas para trabajarlo, [...] Pero creo que no se tiene demasiado en cuenta.”</p>	<p>Frase 1: “si se tiene en cuenta y sí que se considera necesaria.”</p>	<p>Frase 1: “Sí, és bàsic, i no, no es té prou en compte. [...] en el pla teòric ho tenim com molt clar, però a la pràctica se'ns menja moltes vegades.”</p>	<p>Frase 1: “No es té prou en compte i sí que es necessita, [...] si no tenim present l'educació emocional, aquests nens patiran el doble.”</p>
---	---	---	---	---	---	--

Bloc 3 - Formació professional en matèria d'educació emocional

Preguntes	Entrevistat 1 (E1)	Entrevistat 2 (E2)	Entrevistat 3 (E3)	Entrevistat 4 (E4)	Entrevistat 5 (E5)	Entrevistat 6 (E6)
<p>1. Has fet alguna formació específica en educació emocional?</p>	<p>Frase 1: “No, ninguna. Considero que lo que yo, mínimamente, pueda saber de educación emocional es un poco por lo que vas superando en la vida [...] existe alguna asignatura en la facultad [...] se trabajan las habilidades sociales.”</p>	<p>Frase 1: “durante la carrera de educación social, tuvimos algunos congresos y charlas de educación emocional [...] como educación informal he recibido mucha porque formaba parte de un grupo “scoutt”.”</p>	<p>Frase 1: “No, ninguna. [...] Cuando hice el ciclo de integración social, hice una asignatura que se llamaba habilidades sociales [...] creo que tendría que estar en la ESO incluso, y en la primaria, para empezar, desde bien pequeños, a trabajar esto.”</p>	<p>Frase 1: “No, creo que no, ninguna. [...] habilidades sociales sí que he hecho un módulo entero en el grado superior de integración social, pero ya está, y tampoco me sirvió de mucho.”</p>	<p>Frase 1: “l'empresa sí que té molt present la formació contínua [...] sí que han fet algun curs d'educació emocional.”</p>	<p>Frase 1: “Sí, he anat fent. [...] la majoria de les formacions que se'ns ofereixen té a veure amb l'educació emocional.”</p>

<p>2. Creus que tens suficient informació respecte al tema?</p>	<p>Frase 1: “no descarto en algún momento obtener más información, siempre estoy abierta a conocer estos mundos.”</p>	<p>Frase 1: “Tengo información, pero creo que nunca es suficiente porque las personas somos complejas, nuestros sentimientos también, y no creo que sea algo que puedas dejar de aprender nunca.”</p>	<p>Frase 1: “siempre se puede aprender más y me gustaría personalmente informarme más sobre este tema.”</p>	<p>Frase 1: “No, y la que tengo ha sido de manera propia que yo he buscado y me he querido informar, ya enfocado a nivel personal.”</p>	<p>Frase 1: “No, això mai, [...] Caldria més, seguríssim.”</p>	<p>Frase 1: “No. [...] m’agradaria formar-me més, sí.”</p>
--	--	--	--	--	---	---

Bloc 4 - Aplicació de l'educació emocional en centres residencials

Preguntes	Entrevistat 1 (E1)	Entrevistat 2 (E2)	Entrevistat 3 (E3)	Entrevistat 4 (E4)	Entrevistat 5 (E5)	Entrevistat 6 (E6)
<p>1. Quines són les dificultats emocionals més habituals que us acostumeu a trobar en nens que es troben al centre? Quins factors influeixen?</p>	<p>Frase 1: “hay dificultad en la gestión de estas emociones [...] los factores emocionales, afectivos y/o la carencia de estos, hacen que tengan estas dificultades emocionales.”</p>	<p>Frase 1: “el conocimiento de emociones y sentimientos, el poder identificar lo que está pasando por sí mismas y la gestión de la frustración, creo que, esto y la ansiedad.”</p>	<p>Frase 1: “pasan de: nunca tener límites, nunca tener normas, nunca tener rutinas, a ahora tenerlas todas. [...] destaca la poca autoestima con la que vienen muchos niños.”</p>	<p>Frase 1: “Tienen un concepto de familia y de lo que han vivido, muy diferente de lo que es en realidad [...] a nivel emocional son muy sensibles.”</p>	<p>Frase 1: “crear un vincle [...] treballar molt la desculpabilització del motiu d'ingrés, canalitzar la ràbia, etc.”</p>	<p>Frase 1: “en nens més grans ens trobem amb un bloqueig emocional molt important i que veus que són incapaços de posar-se en el lloc de l'altre, no connecten amb les emocions, ni les pròpies ni la resta [...] amb nens més petits [...] no tenen figura de apegó.”</p>

<p>2. Apliqueu activitats/tallers d'educació emocional amb els infants i adolescents que ateneu al centre? Quines?</p>	<p>Frase 1: “mi propuesta fue, hacer una intervención donde se trabajara, a través del arte terapia, el autoconcepto y la autoestima que tiene cada adolescente. [...] tuvieron la oportunidad de conectar con ellas mismas, crear su propia obra artística. [...] faltaría focalizar mucho más el trabajo en cuanto a la educación emocional en el centro, porque muchas veces se va un poco a hacer lo que la institución nos pide que hagamos.”</p>	<p>Frase 1: “estamos haciendo uno de expresión emocional a través del arte y la pintura semanalmente. [...] siempre hay una cuestión emocional en todo lo que hacemos en cada momento, pero la manera en la que se trabaja siempre es muy diferente. [...] creo que faltan activos profesionales.”</p>	<p>Frase 1: “el fin de semana a veces nos encargamos de organizar algunas dinámicas [...] La educación sexual la intentamos trabajar una vez al año haciendo dinámicas de autoconocimiento [...] También cohesión de grupo. [...] está siendo un agradecimiento por parte de los jóvenes.”</p>	<p>Frase 1: “se dan muchas charlas, que creo que es una manera dinámica de aprender muchas más cosas [...] faltaría más dinamismo o plantearlas de manera distinta. [...] sería hacer actividades donde ellos puedan conectar con ellos mismos realmente y con su caso.”</p>	<p>Frase 1: “a l'assemblea, amb el grup de grans es pot treballar com em sento a partir d'emoticones de vegades [...] faltaria més presència, transversalitat i incorporar-ho molt més, especialment en el quotidià.”</p>	<p>Frase 1: “Al centre com a tal no, perquè nosaltres tenim la teoria que hem de funcionar com una casa, llavors, quan hem de fer algun taller especial o alguna feina, ens adrecem a serveis del barri.”</p>
<p>3. Qui du a terme l'educació emocional dins els centres residencials? Els educadors/es? Els psicòlegs/es?</p>	<p>Frase 1: “la psicóloga, la pedagoga, el terapeuta familiar y la trabajadora social, llevan esta parte más técnica [...] las educadoras también tenemos un rol superimportante porque [...] somos las que tenemos que estar ahí para trabajar con ellas.”</p>	<p>Frase 1: “tenemos una psicóloga [...] pero las actividades, talleres y el día a día los realizamos los educadores.”</p>	<p>Frase 1: “Los educadores trabajamos la educación emocional, sobre todo los tutores [...] los psicólogos también.”</p>	<p>Frase 1: “en el CRAE solo hay educadores y la verdad es que se aborda por parte de todos.”</p>	<p>Frase 1: “els educadors, els que treballem en el dia a dia, després el psicòleg fa la seva exploració.”</p>	<p>Frase 1: “Tots. És una feina transversal i la toquem des dels educadors, tutors, equip directiu i equip tècnic.”</p>

<p>4. Aquesta dimensió de cura emocional es recull en el PEC? Sigui amb infants, entre l'equip o formacions proporcionades pel centre?</p>	<p>Frase 1: “se recoge la cura emocional en el PEC en las metodologías pedagógicas [...] se revisa cada tres años [...] Se redacta bajo la supervisión de la subdirectora y el director.”</p>	<p>Frase 1: “Sí, anualmente, tenemos formaciones para los profesionales [...] uno de los ámbitos que analizamos y en los que tenemos que fijarnos en cada uno de los casos de las niñas, es el ámbito emocional. [...] Lo llevaría a cabo un educador [...] con un técnico referente, que suele ser una pedagoga, una trabajadora social, una psicóloga o un terapeuta familiar.”</p>	<p>Frase 1: “En el PEC está el área emocional, emocional-relacional [...] Cada seis meses se hace [...] Lo suele hacer el tutor, siempre con ayuda del equipo educativo en general, la directora lo revisa.”</p>	<p>Frase 1: “a nivel general de lo que se tiene que hacer en el centro no lo sé, pero a nivel más interno sí que los tutores realizan esos informes relacionados a nivel emocional. En caso de que no estuviera escrito de manera específica en el PEC sí que lo veo necesario.”</p>	<p>Frase 1: “no ho tinc jo crec que com a bloc no ho recull [...] cada quatre o cinc anys anàvem repassant, però ara crec que li fa falta una repassada.”</p>	<p>Frase 1: “en el PEC es recull. Nosaltres treballem molt a partir de rituals [...] sempre des del vincle, l'apego, l'emoció. [...] Cada quatre anys, se suposa.”</p>
<p>5. De tot el que s'ha parlat com creus que el que es treballa sobre la educació emocional als centres residencials es trasllada a l'infant o adolescent?</p>	<p>Frase 1: “que la clave es en que estas intervenciones [...] se creen herramientas y estrategias para que estos niños y niñas sean capaces de gestionar y de saber curar muchas cosas en su vida y puedan cuidarse a ellos mismos.”</p>	<p>Frase 1: “el valor que le dan realmente es él, qué haces para que les llegue, más que, qué información le estás pasando [...] de la idea a la práctica, hay una disminución de información muy grande.”</p>	<p>Frase 1: “El vínculo que los jóvenes nos tienen a nosotros sería lo más importante [...] también adquieren herramientas para poder gestionar sus emociones.”</p>	<p>Frase 1: “a través de las intervenciones que se hacen con los menores, ya sea un pequeño conflicto que haya pasado, en la escuela o entre ellos dentro del centro, o con algún compañero de algún lado.”</p>	<p>Frase 1: “A partir dels actes bàsicament.”</p>	<p>Frase 1: “s'emporten de la nostra part, aquesta part d'una altra manera de fer, d'una manera de tractar-los, de saber que és un bon tracte [...] fem molt de mirall.”</p>

<p>6. T'agradaria afegir alguna observació més en relació a l'educació emocional en àmbits residencials?</p>	<p>Frase 1: “las preguntas son bastante interesantes, igual que el tema.”</p>	<p>Frase 1: “tiene que venir dada desde cualquier institución educativa, reglada, no reglada, formal, informal o no formal [...] la educación emocional es especialmente necesaria en estas poblaciones, por lo que nosotros, como sociedad, hemos generado en sus situaciones, en su entorno y en ellas mismas.”</p>	<p>Frase 1: “el tema emocional no se trata tanto, por eso creo que se tendría que hacer más formación a los educadores para también actualizar sobre diferentes herramientas, para diferentes tipos de personalidades.”</p>	<p>Frase 1: “hay muchos perfiles de niños y también mucha salud mental, y creo que los educadores no estamos preparados para poder recoger o cubrir las necesidades de todos [...] me siento poco preparada a veces para, quizá, darles la atención que merecen a nivel de salud mental y emocional también.”</p>	<p>Frase 1: “he trobat molt completa l'entrevista.”</p>	<p>Frase 1: “m'agradaria formar-me més.”</p>
---	--	--	--	--	--	---